

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Postoje k jazyku u současných vysokoškolských
studentů nehumanitních oborů**

Bc. Jana Lorencová

Plzeň 2015

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Teorie a filozofie komunikace

Diplomová práce

**Postoje k jazyku u současných vysokoškolských
studentů nehumanitních oborů**

Bc. Jana Lorencová

Vedoucí práce:

PhDr. Martin Prošek, Ph.D.

Katedra českého jazyka a literatury

Fakulta pedagogická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2015

.....

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala PhDr. Martinu Proškovi, Ph.D. za vedení mé diplomové práce, za jeho pomoc, připomínky, cenné rady a čas, který mi věnoval.

Obsah

1	Úvod	1
2	Východiska a důvody výzkumu	3
3	Jazyková situace oboru elektrotechnika a představení zvolených technických fakult	7
4	Zvolená metoda výzkumu - dotazník.....	13
4.1	Dotazník jako sociolingvistická metoda výzkumu	13
4.2	Stavba a velikost vzorku pro výzkum	14
4.3	Hlavní teze a předpoklady pro výzkum	15
4.4	Dotazník – popis struktury.....	18
5	Vyhodnocení výzkumu	20
5.1	Distribuce dotazníku a jeho další výhody	20
5.2	Vyhodnocení výzkumu – obecné údaje	20
5.3	Fakulta aplikovaných věd.....	21
5.3.1	Shrnutí výsledků výzkumu pro Fakultu aplikovaných věd	32
5.4	Fakulta elektrotechnická	35
5.4.1	Shrnutí výsledků výzkumu pro Fakultu elektrotechnickou	51
5.5	Shrnutí a porovnání výsledků výzkumu na FAV a FEL	54
5.6	Závěry výzkumu – konfrontace počátečních tezí s jeho výsledky	57
6	Závěr	60
7	Seznam použité literatury	62
8	Abstract	65
9	Přílohy	66
9.1	Tabulky	66
9.2	Vzor dotazníku	67

1 Úvod

Notebook, smartphone, googlit – tato a další obdobná slova, která jsou součástí každodenního života moderního člověka, mají jedno společné – anglický původ. Angličtina je dnes na každém kroku, není tak divu, že je čeština ovlivňována anglicismy, které do sebe „nasává jako houba“. Nemá však mnohdy na výběr, neboť v některých případech české ekvivalenty ani neexistují. Rozšíření angličtiny na většinu kontinentů souvisí s historickým vývojem a angličtina dnes v podstatě slouží jako lingua franca v různých oblastech mezinárodního styku, jako jsou obchod, diplomacie nebo věda a výzkum. Dominantní postavení angličtiny je v poslední době umocněno globalizací a rozšířením nových technologií a internetu. Anglická pojmenování různých hmotných i nehmotných artefaktů pronikají do slovní zásoby i běžných uživatelů jazyka. Angličtina je důležitým jazykem také pro technické obory, jejichž terminologie má často kořeny právě v angličtině, přičemž se odborné termíny většinou nepřekládají, neboť překladem mohou ztratit část významu, popř. získat nežádoucí konotace. Každodenní konfrontace s cizím jazykem může ovlivnit pohled mluvčího na jeho mateřský jazyk v jakémkoli ohledu. Expanze angličtiny do každodenní komunikace, již jsme v současnosti svědky, a domněnka, že angličtina ve vědě vytlačuje český jazyk, byly společně s dalšími důvody impulsem a východiskem pro tuto práci.

Téma práce je *Postoje k jazyku u současných vysokoškolských studentů nehumanitních oborů*, oblast zkoumání se však zúží pouze na studenty fakult technického směru na Západočeské univerzitě v Plzni, konkrétně Fakulty aplikovaných věd a Fakulty elektrotechnické, které patří k významným vzdělávacím institucím v české akademické sféře. Cílem práce bude zjistit, jaký je vztah studentů těchto fakult k českému jazyku a jaké je postavení češtiny v konkurenci s jinými jazyky v daném oboru studia.

Výzkum bude probíhat formou dotazníků, neboť se tato metoda vzhledem k povaze výzkumu jeví jako nejvhodnější z důvodů uvedených dále. Výzkum se zaměří na několik oblastí, např. na vztah dotázaných k mateřskému jazyku, který může být ovlivněn i výukou češtiny na základní či střední škole. Dalším bodem je jazyková situace na univerzitě, tzn., jestli studenti ovládají některý cizí jazyk, učí se jej nebo mohou studovat odborné předměty v cizím jazyce. Poslední zmíněná oblast se částečně prolíná s další, která se týká kvalifikačních prací, u kterých se zjišťuje nejprve možnost volby jazyka a poté dodržování jazykové správnosti prací, tedy zda je správnost vyžadována vyučujícími, dodržována studenty a jakým způsobem si studenti práce

kontrolují a které příručky nebo zdroje poučení o jazyce případně používají. Konkrétním oblastem výzkumu odpovídají jednotlivé otázky v dotazníku, jenž je přílohou této práce.

Jak bylo zmíněno, dotazník bude předložen studentům všech typů studia na FAV a FEL, tj. bakalářského, navazujícího i doktorského studia, a předpokládaný počet získaných odpovědí je 40 z každé fakulty.

2 Východiska a důvody výzkumu

V této kapitole budou vysvětleny důležité pojmy související s tématem práce a východiska a důvody výzkumu, který je podstatou této práce.

Termín jazykový postoj se běžně užívá v řadě lingvistických disciplín, zejména komunikačně orientovaných. Jak uvádí Čmejková¹, již v 60. letech nabývá pojem jazykového postoje v sociolingvistice na významu. To souvisí především s Labovovým výzkumem sociální stratifikace řečového společenství v New Yorku. Přibližně v téže době se o postoje k jazyku začíná zajímat i česká lingvistika, reprezentovaná osobou Františka Daneše, který v roce 1968 o postojích, nejen jazykových, píše: „Každé společenské chování a jednání – tedy i jazykové – je nějak motivováno, tj. určováno jistými psychickými stavy, které je v dané situaci usměrňují. Jednotlivci i společenství bývají charakterizováni jistými pevnými soustavami psychických sklonů a dispozic, určujících jejich chování v určitém typu situací; tyto systémy se nazývají postoje.“² Daneš rozlišuje čtyři druhy postojů: instrumentální (ekonomické), etické, afektivní a zvykové, přičemž první dva druhy jsou považovány za racionální, druhé dva za neracionální. O instrumentálním postoji Daneš píše, že k dosažení svých cílů si mluvčí s tímto postojem vybírají prostředky z hlediska efektivnosti, ekonomičnosti a převažuje v něm složka poznávací. Pro mluvčí zaujímající etický postoj je stěžejní správnost a dodržování norem, které jsou v daném společenství závazné. Naproti tomu afektivní chování se řídí emocemi a přáními, zvykové pak tradicí³.

Definici velmi podobnou Danešově nabízí v roce 1992 Alena Polívková v časopise *Naše řeč*: „V běžném smyslu sociologickém chápeme *postoj* jako sklon nějaké osoby nebo skupiny osob či celého společenství dávat přednost jistým cílům a způsobům jednání a chování vůbec (a jiné odmítat); tímto sklonem je určován způsob reagování osob (a jejich skupin) na jednotlivé typy situací. Zaujetí postoje bývá spojeno s hodnocením, a to zároveň slouží jako odůvodnění postoje“⁴. Dále rozlišuje Polívková několik druhů postojů, které zaujímají čeští mluvčí k národnímu jazyku, hlavně k jeho

¹ ČMEJKOVÁ, S. Postoje k jazyku: výzkum a interpretace. In: S. ČMEJKOVÁ, J. HOFFMANOVÁ, E. HAVLOVÁ (eds.). *Užívání a prožívání jazyka: k 90. narozeninám Františka Daneše*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010. S. 293–303. ISBN 978-80-246-1756-5. S. 297.

² DANEŠ, F. Dialektické tendence ve vývoji spisovných jazyků. In: *Jazyk a text I. Výbor z lingvistického díla Františka Daneše. Část 2*. Praha: Univerzita Karlova, 1999. S. 249–263. ISBN 80-85899-70-1. S. 249.

³ DANEŠ, pozn. 2, s. 249–250.

⁴ POLÍVKOVÁ, A. K některým postojům uživatelů k jazyku. *Naše řeč*. 1992, 75(4), s. 176–182. ISSN 0027-8203. S. 176.

spisovné varietě. Dělení vychází z vyhodnocení korespondence, která přicházela do oddělení jazykové kultury Ústavu pro jazyk český tehdejší Československé akademie věd. Postoj některých mluvčích by se dal charakterizovat jako lhostejný, necitlivý. Opakem jsou mluvčí, kteří o jazyk zájem mají. To se zdá v pořádku, jak podotýká Polívková, jenže uvnitř této skupiny se kromě konzervativních mluvčích, kteří lpí na stávající kodifikaci a nepřijímají změnu normy, a těch, kteří jazyk soudí jen podle dichotomie správný-nesprávný, najdou další uživatele jazyka, kteří na základní měřítko pro posuzování jazykových jevů povyšují svůj osobní názor. Zapomínají, že „národní jazyk je majetek celého národního kolektivu a že pravidla, která platí pro spisovný jazyk, jsou souhrnným výsledkem kolektivního jazykového úsilí a jazykové činnosti“⁵. Jednou z oblastí jazyka, které se toto chování týká, je přejímání cizích slov. Dohnáno do extrému, zaujímají tito mluvčí postoj puristický až xenofobní. Důvodů pro toto chování, které mluvčí deklarují, je vícero. Jak uvádí Polívková⁶, někteří jsou přesvědčeni, že přejímání cizích slov ohrožuje český jazyk, jeho svébytnost. Jiní se bojí, že s cizími slovy se k nám šíří i myšlenky a ideje, které jsou nám cizí, ba dokonce nepřátelské. Další celkem otevřeně přiznávají, že cizím slovům nerozumí a tím ani sdělení, ve kterých se vyskytují.

Puristické tendence v českém jazykovém společenství přežívají řadu let, úplnou výjimku v přístupu k jazykové kultuře češtiny nepředstavují ani dnes. Český typ purismu byl tradičně zaměřený proti agresí cizího jazyka, v průběhu času se však mění jazyk, vůči kterému je zaměřen. Zpravidla jím bývá ten, který češtinu nejvíce ovlivňuje. Silné puristické snahy jsou známy například z doby národního obrození, kdy puristé brojili proti všem slovům pocházejícím z němčiny nebo německým kalkům, tedy doslovným překladům. Dalším jazykem, který češtinu ovlivňoval, byla za dob komunistického režimu ruština a po sametové revoluci jazyk zaznamenal příliv anglicismů související s nově nabytou volností pohybu a dostupností zahraničního zboží a vymožeností a kulturního vlivu ze západního (především anglofonního) světa.

To, že se jazyky, které jsou živé a nejsou v naprosté izolaci, ovlivňují, je naprosto přirozený jev, jak shodně uvádí Polívková i Daneš⁷. Ten dodává, že se tak děje od nepaměti, kdy se národy stýkaly z různých důvodů – válečných, obchodních a dnes také vědeckých. Některé jazyky jsou ovlivňovány více, jiné méně. Jak uvádí Daneš⁸,

⁵ POLÍVKOVÁ, pozn. 4, s. 178.

⁶ POLÍVKOVÁ, pozn. 4, s. 178–179.

⁷ POLÍVKOVÁ, pozn. 4, s. 179, DANEŠ, pozn. 2, s. 253.

⁸ DANEŠ, pozn. 2, s. 252.

jazyky menších národů obvykle více přijímají cizí výrazy, třeba proto, že se chtějí účastnit větších politických celků a využívat výhod z toho plynoucích. Čeština mezi ně dle mého názoru patří, rozhodně není světovým jazykem v tom smyslu, že by jí mluvil velké množství lidí (ve světovém měřítku – v poměru k počtu mluvčích jiných jazyků), hojně by se jej cizí národy učily, vedly se v něm mezinárodní debaty nebo vznikala terminologie nějakého vědního oboru. Čeština patří spíše k minoritním jazykům ve srovnání například s angličtinou, čínštinou, němčinou či španělštinou.

Dnes angličtina neovlivňuje jen češtinu, ale samozřejmě i další jazyky, se kterými je v kontaktu. Angličtina je rozšířená na velké části světa mimo jiné díky dvěma skutečnostem. Zaprvé, dříve ovládalo britské impérium většinu tehdy známého světa díky koloniím, kam se se správou rozšířil i jazyk. Zadruhé, dnes je toto postavení udržováno díky rozšíření moderních technologií. Dalo by se říci, že angličtina slouží jako moderní univerzální jazyk v mnohých oblastech lidské komunikace, rozhodně patří mezi nejrozšířenější. (Z vlastní zkušenosti znám několik případů, kdy se mluvčí různých jazyků uchylují k angličtině, ačkoli není mateřštinou ani jednoho z nich.) Lidé potřebují komunikovat a neznalost nějakého společného jazyka je velkou překážkou. Dnes je potřeba univerzálního jazyka naléhavější než kdy dřív, neboť lidé z různých koutů světa přicházejí do kontaktu častěji.

První pokusy o nalezení společného jazyka jsou v evropské kultuře známy již od počátků křesťanství, kdy se učenci snažili najít ještě původní, dokonalý Adamův jazyk, protože věřili, že se pak lidstvo znovu vrátí do ráje. Po neúspěších se pokoušeli najít nebo vymyslet alespoň univerzální jazyk, který by usnadnil šíření víry a obchod (mezi ně patřil i Jan Ámos Komenský se svým dílem *Via Lucis*). Nakonec se pozornost obrátila ke snahám o čistě umělý jazyk, když žádný přirozený nevyhovoval. Nicméně, ani jeden z umělých jazyků (např. Esperanto) se masově nerozšířil a nestal se tak jazykem srozumitelným všem. Nejvíce se tomu z přirozených jazyků přiblížila angličtina a to, řekněme, přirozenou cestou. Podle Krhutové⁹ hraje angličtina roli všestranně srozumitelného nástroje – *lingua franca* – a to i ve vědních oborech. Souvisí to s internacionalizací, jak píše Daneš¹⁰, dnes bychom řekli spíše globalizací a prudkým rozvojem a rozšířením nových technologií.

⁹ KRHUTOVÁ, M. Vliv odborné angličtiny na české texty v elektrotechnickém inženýrství. In: M. KRČMOVÁ (a kol.). *Integrace v jazycích, jazyky v integraci*. Praha: Lidové noviny, 2010. S. 215 – 229. ISBN 978-80-7422-001-2. S. 220.

¹⁰ DANEŠ, pozn. 2, s. 249.

Mnozí z nás si už nedovedou představit svůj život třeba bez televize, tím spíš bez internetu a s ním spojených možností – tj. kupříkladu internetové obchody, Skype a sociální sítě. Během okamžiku se můžete virtuálně přenést na druhý konec světa, vidět, jak to tam vypadá a komunikovat s jinou kulturou. Svět se díky komunikačním technologiím zmenšil, obrazně řečeno. K surfování na internetu a dalším možnostem zábavy využíváme různé objevy a vynálezy pocházející z elektrotechnických disciplín, které se, jak zmiňuje Krhutová¹¹, dostávají do rukou běžnému uživateli a s nimi i jejich povětšinou anglická pojmenování, která pak pronikají do českého jazyka, kde jsou mnohými mluvčími považována za nestandardní. Do jazykové normy patří tato cizí pojmenování hlavně u mladé generace, která vlastnictví těchto vynálezů považuje za určující pro jejich prestiž a sociální status. Jako příklad těchto cizích pojmenování bych uvedla z jazyka sociálních sítí *likovat* nebo *postnout*, dále *googlit* (psáno někdy počeštěnou formou *gúglit*) nebo známější *notebook*, *smartphone* či *SIM karta* (více ve 3. kapitole). Kvůli mezinárodním stykům se k nám nejen dostávají cizojazyčná pojmenování, ale zaměstnavatelé požadují i znalost cizích jazyků, ať už se jedná o administrativní, právnické či technické pozice. Základem většinou bývá znalost anglického jazyka na komunikativní úrovni a další jazyk je brán jako výhoda. Můžeme si všimnout, že i názvy pracovních pozic (především v technických oborech) jsou v některých firmách psány anglicky či anglicko-česky.

Nejen přejímání jednotlivých pojmenování, ale i hlubší seznámení s cizím jazykem může dle mého názoru ovlivňovat postoje mluvčích k jejich mateřskému jazyku. K tomuto seznámení s cizím jazykem obvykle dochází při výuce. Ráda bych tedy zkoumala, jak je to vlastně s postoji uživatelů jazyka ke spisovné češtině, jaká je situace ve výuce cizích jazyků a v cizích jazycích na vysoké škole a jejich uplatnění při psaní kvalifikačních prací a odborných publikací (více vizte ve 4. kapitole). Pro výzkum jsem si vybrala Fakultu aplikovaných věd a Fakultu elektrotechnickou Západočeské univerzity v Plzni. Důvody volby a další charakteristika komunikačního prostředí jsou popsány v následující kapitole.

¹¹ KRHUTOVÁ, pozn. 9, s. 217.

3 Jazyková situace oboru elektrotechnika a představení zvolených technických fakult

V této kapitole se budeme zabývat charakteristikou diskurzní skupiny českých inženýrů elektrotechniky, kterou ve své práci představila Milena Krhutová¹², dále anglickým jazykem, který většině technických oborů slouží především při mezinárodní spolupráci jako lingua franca, a nakonec uvedu důvody, proč jsem si pro výzkum zvolila právě Fakultu aplikovaných věd a Fakultu elektrotechnickou Západočeské univerzity v Plzni.

Jak již bylo uvedeno v úvodu práce, výzkum se bude věnovat postojům k jazyku u současných studentů vysokých škol, a to nehumanitního zaměření. K humanitním studiím se obecně řadí disciplíny, které se zabývají člověkem, společností a kulturou, například filozofie, sociologie, právo, politologie nebo lingvistika. K nehumanitním vědám patří například přírodní vědy a technické obory (např. IT, elektrotechnika). U nich se dle mého názoru předpokládá menší důraz na pěstování jazyka a jazykového projevu, přičemž těžiště těchto oborů leží spíše v odborných technických znalostech. Používaný jazyk je objektivní a spíše strohý.

Tento předpoklad je podpořen především prací Mileny Krhutové s názvem *Vliv odborné angličtiny na české texty v elektrotechnickém inženýrství*¹³, která zkoumala, jak anglické odborné texty v daném oboru ovlivňují český odborný styl, odpovídající tematicky i zaměřením, a to z hlediska pragmatiky a stylistiky, lexika, kooperačního principu, principu zdvořilosti a postojů autorů k odbornému diskurzu. V úvodu nalezneme popis diskurzní komunity, které se zmíněná práce týká, a to odborníků z oblasti elektrotechnického inženýrství. Charakteristiku této skupiny lze dle mého názoru aplikovat i na studenty technických oborů, na které se tato práce zaměřuje. Krhutová danou profesní skupinu charakterizuje následovně¹⁴:

Upřednostňovaným médiem v této diskurzní komunitě je médium psané, jehož největší předností je schopnost zachytit veškeré podrobnosti a souvislosti popisovaných jevů včetně jejich grafické a obrazové dokumentace. Písemný způsob komunikace používá tato profesní skupina i při běžném pracovním styku, kdy komunikují

¹² KRHUTOVÁ, pozn. 9, s. 215–229.

¹³ KRHUTOVÁ, pozn. 9, s. 215–229.

¹⁴ KRHUTOVÁ, pozn. 9, s. 216–217.

elektronickou poštou jak se svými kolegy na pracovišti, tak i ve vzdálenějších kooperujících institucích v tuzemsku nebo zahraničí.

Protože se technické vědy zabývají matematicky nebo experimentálně ověřitelnými jevy, je jejich podstatou objektivita, která se přenáší i do jazyka. Texty se vyznačují vysokou hustotou speciálních termínů, často i anglických (podle Krhutové¹⁵ tvoří termíny až 30 procent všech použitých slov). Případné subjektivní prvky v textu nejsou vnímány příznivě, protože signalizují malou spolehlivost a nejistotu. To je ovlivněno i tím, že zmiňovanou profesní skupinu tvoří výlučně muži, jejichž přístup k realitě ještě zdůrazňuje objektivní vyjadřování bez citového zaujetí, jak uvádí Krhutová¹⁶. Navíc úkolem této odborné variety jazyka je sdělovat odborné informace a ne sdílet pocity. Mluvčí zaujímají spíše racionální postoje.

Zvláštností tohoto odvětví je podle Krhutové¹⁷ současné používání dvou jazyků, a sice českého a anglického. Pro úspěšnou mezinárodní komunikaci, která je základem pro vývoj vědy a techniky, výzkumu a uvádění jeho výsledků do praxe, je potřeba, jak už bylo řečeno, společného dorozumívacího jazyka, kterým je dnes angličtina. Proto i publikace v elektrotechnickém inženýrství, kam patří mimo jiné informatika, telekomunikace, radioelektronika a automatizace, vznikají často v angličtině. Pokud je text psán česky, obsahuje přesto množství odborných termínů převzatých z anglického jazyka bez toho, aby se do českého překládaly. Je to především z toho důvodu, že některé odborné výrazy se do češtiny těžko překládají, vyžaduje to mnohdy více slov, dokonce i celé věty a výsledný překlad významem neodpovídá originálu přesně. Pro technické vědy je však přesné zachování významu klíčové. V některých případech mají české překlady i další (někdy nežádoucí) konotace.

V případě odborného stylu absence překladů do češtiny není velkým problémem, bráno z pozice odborníků samých. Ti totiž termínům mnohdy rozumí, protože se s nimi seznamují v jejich originální podobě. Nejde jen o znalost angličtiny, ale i o pragmatický význam, který odborné výrazy mají a který odborníci znají. Naproti tomu laici, ač s dobrou znalostí anglického jazyka, textu úplně porozumět nemusí, protože neví, k čemu se dané výrazy ve skutečnosti vztahují.

Anglická pojmenování vynálezů z elektrotechnického odvětví se však, ať chceme nebo ne, dostávají se samotnými vynálezci i k běžným uživatelům. A protože

¹⁵ KRHUTOVÁ, pozn. 9, s. 222.

¹⁶ KRHUTOVÁ, pozn. 9, s. 216.

¹⁷ KRHUTOVÁ, pozn. 9, s. 216.

se názvy nepřekládají a v globálním světě to ani není třeba, dochází k počešťování daných výrazů. Vzhledem k tomu, že čeština patří k flektivním jazykům, je pro nás přirozené slova skloňovat podle vzorů a přidávat koncovky, když o nich hovoříme. To není výjimkou ani u cizích slov, která tak zdomácňují. Postupně mohou přijímat i počeštěnou pravopisnou podobu, kdy cizí fonémy, které nemají v češtině protějšky, jsou nahrazovány artikulačně blízkými českými hláskami. Uveďme několik příkladů (ne všechny jsou z elektrotechnického inženýrství): dnes běžně používaná podoba *byznys* (místo původního *business*) odpovídá anglické výslovnosti; jiným, postupně se prosazujícím příkladem z oblasti internetu je slovo *gúglit* (místo již počeštěné podoby *googlit* a původní *to google*); dále *mikroprocesor*, *čip* apod. Jiná pojmenování běžně používaná si ale svou podobu ponechala, někdy se skloňují, někdy ne. Jsou to například *notebook*, *SIM (karta)*, *software*, *hardware*, *smartphone* atd.

To, že ne vždy se cizí slova překládají, neznamená pro jazyk bezprostřední ohrožení jeho celistvosti, jak podotýká Polívková¹⁸. Někdy se totiž pro nové vynálezy český ekvivalent nepodaří najít (například slovo televize). Cizí slova nám tak pomáhají pojmenovat nové jevy a skutečnosti. Mimo to jsou užitečná při mezinárodním dorozumění, studiu cizích jazyků nebo cestování. Výhoda cizích pojmenování tkví i v tom, že mohou stát vedle českých ekvivalentů jako jejich synonyma a tak se lze v jazykovém projevu vystříhat opakování výrazů. V neposlední řadě nám umožňují vyjadřovat významové a citové odstíny.

Dle mého názoru je situace odborného stylu i jazyka při studiu technických oborů obdobná. Při psaní semestrálních, kvalifikačních či odborných prací bude pravděpodobně převládat objektivní styl a hutnost textů s velkou koncentrací odborných termínů, často anglických. Z toho vyplývá, že studenti se s angličtinou setkávají poměrně hojně. Jak zmiňuje Krhutová¹⁹, mezi informačními zdroji na českých vysokých školách nalezneme nejen zdroje domácí, ale i zahraniční literaturu, především pak anglickou, a to buď v originále, nebo v českém překladu.

Jedním z témat zjišťovaných v tomto výzkumu je právě znalost cizích jazyků u studentů nehumanitních oborů (více v kapitole 4), neboť setkávání se s cizojazyčnou literaturou, filmy a kulturou může v některých případech ovlivnit postoje mluvčích k (jejich rodnému) jazyku. Pro výzkum jsem zvolila Západočeskou univerzitu v Plzni z toho důvodu, že se jedná o významnou vzdělávací instituci v ČR a zejména technické

¹⁸ POLÍVKOVÁ, pozn. 4, s. 179–180.

¹⁹ KRHUTOVÁ, pozn. 9, s. 215.

obory tu mají dlouhou tradici. V rámci univerzity vznikla velká výzkumná centra, která udržují mezinárodní spolupráci s dalšími prestižními institucemi (podrobněji níže), a každoročně přijíždějí na univerzitu studovat zahraniční studenti, lze tedy předpokládat jazykovou diverzitu. Jakožto studentka Západočeské univerzity znám prostředí a poměry na univerzitě, díky čemuž mám lepší možnost oslovit potenciální respondenty. Z jejích devíti fakult jen některé splňují podmínku, že se jedná o fakulty s nehumanitním zaměřením. Z nich jsem se zaměřila jen na technické fakulty a konkrétně jsem zvolila Fakultu aplikovaných věd a Fakultu elektrotechnickou, jak bylo zmíněno v předchozí kapitole. Fakulta aplikovaných věd je někdy považována za fakultu přírodovědnou, nicméně obory jako informatika či kybernetika, které jsou dle mého názoru nejperspektivnější, řadím spíše k technickým. K hlavním důvodům volby patří prestiž těchto fakult, perspektivní obory, množství jejich studentů a úspěšnost absolventů na pracovním trhu.

V případě Fakulty aplikovaných věd (FAV) bych zmínila 3. místo v anketě Fakulta roku v kategorii technických fakult za rok 2014/2015²⁰, kterou pořádá Asociace studentů a absolventů, z. s. pod záštitou České studentské unie již od roku 2011. V prvních třech ročnících se FAV umístila na třetím, sedmém a osmém místě v kategorii veřejných přírodovědných fakult²¹. Letos byla poprvé zařazena mezi soukromé a veřejné fakulty technického zaměření, kde obsadila již zmiňované 3. místo²². Kromě toho je FAV součástí evropského projektu Operačního programu Výzkum a vývoj pro inovace (OP VaVpI) s názvem Nové technologie pro informační společnost (NTIS), jehož cílem je vybudovat na FAV Evropské centrum excelence. Posláním tohoto centra je výzkum, vývoj a inovace v rámci prioritních směrů Informační společnost a Materiálový výzkum. V rámci tohoto projektu již vznikla nová budova s laboratořemi a učebnami²³.

²⁰ Fakulta roku. *Západočeská univerzita - Fakulta aplikovaných věd* [online]. 12. 02. 2015 [cit. 15. 03. 2015]. Dostupné z: <<http://fav.zcu.cz/media/news/index.html?file=/media/news/2015/fakulta-roku.html>>.

²¹ Žebříček podle studentů 2011/2012. *FakultaRoku.cz* [online]. Asociace studentů a absolventů, z.s. ©2014 [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <<http://www.fakultaroku.cz/zebrický/2012/>>.

Žebříček podle studentů 2012/2013. *FakultaRoku.cz* [online]. Asociace studentů a absolventů, z.s. ©2014 [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <<http://www.fakultaroku.cz/zebrický/2013/>>.

Žebříček podle studentů 2013/2014. *FakultaRoku.cz* [online]. Asociace studentů a absolventů, z.s. ©2014 [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <<http://www.fakultaroku.cz/zebrický/2014/>>.

²² Žebříček podle studentů 2014/2015. *FakultaRoku.cz* [online]. Asociace studentů a absolventů, z.s. ©2014 [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <<http://www.fakultaroku.cz/zebrický/2015/>>.

²³ Cíle projektu. *NTIS* [online]. Západočeská univerzita v Plzni – Fakulta aplikovaných věd ©2015 [cit. 19. 03. 2015]. Dostupné z: <<http://www.ntis.zcu.cz/cs/o-nas/cile-projektu>>.

Prestiž oborů vyučovaných na FAV a její celostátní, ne-li světový věhlas potvrzuje množství ocenění, která profesori a studenti z FAV získali. Například je to cena Wernera von Siemense, kterou získal výzkumný tým mladých vědců z katedry kybernetiky v konkurenci všech technických a přírodovědných univerzit i akademických institucí z celé České republiky. Předání proběhlo letos v únoru.²⁴

Kromě toho je nezaměstnanost absolventů poměrně nízká. Podle výsledků monitorovacího výzkumu REFLEX provedeného Střediskem vzdělávací politiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze v letech 2013/2014 bylo zjištěno, že Fakulta aplikovaných věd měla 4,9 % nezaměstnaných absolventů ze všech typů a oborů studia, což je lepší průměr v porovnání s ostatními přírodovědnými fakultami. Míra nezaměstnanosti znamená podíl počtu nezaměstnaných k celkovému počtu ekonomicky aktivních. Výsledky byly zveřejněny v Lidových novinách v sekci Akademie dne 17. února 2015²⁵. Vysokou zaměstnanost absolventů FAV potvrzuje i Výroční zpráva o činnosti Západočeské univerzity v Plzni za rok 2013²⁶, kde je uvedeno mj., že dle výsledků měření podílu absolventů registrovaných na úřadu práce v období duben 2013 – září 2013 se nejnádhněji uplatňují právě absolventi FAV, neboť firmy projevují o absolventy zájem již v průběhu studia. Proto se počet nezaměstnaných pohybuje okolo 2 %. Procento nezaměstnaných absolventů FAV je dle výroční zprávy v poslední době vždy pod průměrem univerzity.

Fakulta elektrotechnická (FEL) se také zúčastnila ankety Fakulta roku, kde v kategorii technické fakulty (veřejné i soukromé) zaujala v letech 2011 – 2015 postupně osmé, deváté, dvanácté a dvanácté místo z 32, resp. 33 fakult v posledním ročníku ankety²⁷. Významným počinem pro FEL bylo v roce 2010 přidělení dotace pro projekt Regionálního Inovačního Centra Elektrotechniky (RICE)²⁸. Jedná se o investiční projekt Výzkumu a vývoje pro inovace, na jehož základě vzniklo výzkumné

²⁴ Výzkumný tým katedry kybernetiky FAV získal cenu Wernera von Siemense. *Západočeská univerzita - Fakulta aplikovaných věd* [online]. [cit. 19. 03. 2015]. Dostupné z: <<http://fav.zcu.cz/prezentujeme/oceneni/siemens-simandl/>>.

²⁵ Příloha Akademie LN. *Středisko vzdělávací politiky* [online]. 17. 02. 2015 [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <<http://www.strediskovzdelavacipolitiky.info/download/Uplatneni%20absolventu%20VS.%20LN%202015-02-17.pdf>>.

²⁶ *Výroční zpráva o činnosti Západočeské univerzity v Plzni za rok 2013*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2014. 137 s. ISBN 978-80-261-0351-6. S. 30–31. (Dále jako VZ ZČU 2013.)

²⁷ *FakultaRoku.cz*, pozn. 21 a 22.

²⁸ Nová pracovní místa i finanční podporu přináší do Plzně projekt RICE. Tisková zpráva [online]. 8. 10. 2010 [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <http://fel.zcu.cz/uredni-desky/Tiskove_zpravy/Tiskove_zpravy_2010/1647.pdf>.

centrum, které se zabývá mimo jiné vývojem nových pohonů pro tramvaje a trolejbusy. Podstatná je pro výzkumné centrum spolupráce s veřejným sektorem a průmyslem, čemuž napomáhá i výhodná poloha blízko Borských polí. V letošním roce získalo RICE evropský patent²⁹.

Dále navázala FEL v roce 2013 spoluprací s Evropskou organizací pro jaderný výzkum (CERN) v Ženevě. Západočeská univerzita je jedinou českou univerzitou, která se zapojila do projektu TOTEM, což je jeden ze sedmi experimentů na nejvýkonnějším urychlovači světa LHC (Large Hadron Collider)³⁰. Mimo to se FEL podílí na expozici v plzeňském science centru Techmania a od roku 2011 vyhlašuje každoročně Cenu Františka Křižíka Fakulty elektrotechnické v Plzni, která je prestižním oceněním v oboru elektrotechniky v České republice³¹. Laureáti ji získají za celoživotní přínos v oboru.

Podle již zmíněného šetření REFLEX z let 2013/2014 měla Fakulta elektrotechnická nezaměstnanost absolventů pouhá 2,2 %, což je opět lepší průměr mezi technickými fakultami³². Ve stejném duchu informuje o FEL i výroční zpráva ZČU: „O absolventy FEL je trvale značný zájem a nezaměstnanost absolventů je na nízké úrovni.“³³

Obě fakulty navíc nabízejí svým studentům možnost strávit část studia v zahraničí v rámci různých programů pro studentskou mobilitu (např. ERAMUS+, Free movers). Bilaterální smlouvy jsou podepsány s univerzitami po celé Evropě i ve světě. Dle mého názoru patří tyto dvě fakulty ke konkurenceschopným a jejich studenti a absolventi k velmi úspěšným.

²⁹ Výzkumné centrum RICE získalo evropský patent. *Západočeská univerzita – Tiskové zprávy 2015* [online]. 16. 02. 2015 [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <http://www.zcu.cz/media/press-release/index.html?file=/media/press-release/tiskove-zpravy/RICE_patent.html>.

³⁰ Západočeská univerzita bude spolupracovat s Evropskou organizací pro jaderný výzkum CERN. Tisková zpráva [online]. 01. 11. 2013 [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <http://www.zcu.cz/media/press-release/tiskove-zpravy2013/TZ_ZCU_FEL_CERN_011113.pdf>.

³¹ O ceně. *Západočeská univerzita – Fakulta elektrotechnická* [online]. [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <http://fel.zcu.cz/about/krizik_prize/>.

³² Příloha Akademie LN. *Středisko vzdělávací politiky* [online]. 17. 02. 2015 [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <<http://www.strediskovzdelavacipolitiky.info/download/Uplatneni%20absolventu%20VS.%20LN%202015-02-17.pdf>>.

³³ VZ ZČU 2013, pozn. 26, s. 30–31.

4 Zvolená metoda výzkumu - dotazník

V této kapitole bude popsána zvolená metoda výzkumu a důvody volby metody, dále distribuce dotazníku, hlavní předpoklady výzkumu a samotný dotazník.

4.1 Dotazník jako sociolingvistická metoda výzkumu

Jako metoda výzkumu byla zvolena forma dotazníkového šetření (písemných dotazníků). Tato sociolingvistická metoda má oproti ostatním metodám vzhledem k povaze našeho výzkumu několik výhod. Jak uvádí Milroyová a Gordon³⁴, hlavní předností písemných dotazníků je jejich efektivnost. V relativně krátkém čase lze shromáždit odpovědi od poměrně velkého množství respondentů. Zvolila jsem formu dotazníku v elektronické podobě, která umožňuje ještě rychlejší distribuci více respondentům, protože využívá jejich sociálních sítí. A to nejen v čistě sociologickém smyslu, jak sociální síť definuje sociolog J. A. Barnes, tedy jako „propojenou skupinu lidí, kteří se navzájem ovlivňují, přičemž mohou (ale nemusí) být příbuzní. Sociální síť se tvoří na základě společných zájmů, rodinných vazeb nebo z jiných více pragmatických důvodů, jako je např. ekonomický, politický či kulturní zájem“³⁵. Ale k distribuci se využívá „systémů, které umožňují vytvářet a udržovat seznam vzájemně propojených kontaktů, přátel“³⁶, které se objevily se vznikem Webu 2.0, tedy internetových sociálních sítí, především služby Facebook. Díky tomu se dotazník může dostat ke známým mých známých a jejich známým atd., a to poměrně rychle. Takovéto šíření dotazníku se podle Milroyové a Gordona nazývá „technika sněhové koule“, kterou definují jako „přístup k získání participantů využívající sociální sítě účastníků výzkumu“³⁷. Tazatel se dotazovaného zeptá, zda neví o dalších lidech, kteří by se výzkumu chtěli zúčastnit. Pokud mu někoho doporučí, je pravděpodobné, že se sníží procento potenciálních respondentů, kteří se odmítnou zúčastnit výzkumu, a to proto, že tazatel k nim nepřistupuje jako naprosto cizí osoba, ale jako přítel nebo známý jejich přítele. Tato metoda se nazývá také síťový výzkum, protože se snaží zkoumat existující sociální skupinu, tedy síť kontaktů.

³⁴MILROY, L., GORDON, M. *Sociolingvistika: metody a interpretace*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2012. 268 s. ISBN 978-80-246-2125-8. S. 62.

³⁵ PAVLÍČEK, A. *Nová média a sociální sítě*. Praha: Oeconomica, 2010. 181 s. ISBN 978-80-245-1742-1. S. 126.

³⁶ PAVLÍČEK, pozn. 35, s. 125.

³⁷ MILROY a GORDON, pozn. 34, s. 43.

Další výhodou je anonymnost dotazníku. Respondenti nevyplňují osobní údaje jako jméno a příjmení, adresu či kontaktní údaje. Požadován je pouze věk a pohlaví a v našem případě samozřejmě i údaje o studiu, vše slouží jen statistickým účelům. Nutnost uvedení kontaktních údajů by mohla mnohé respondenty od vyplnění dotazníku odradit.

Ačkoli jsou písemné dotazníky efektivním nástrojem zkoumání velkého počtu osob, jak uvádí Milroyová a Gordon³⁸, mají i nevýhodu v tom, že požadují kategorické odpovědi. Odpovědi respondentů jsou částečně limitovány tím, jak jsou formulovány otázky. Proto je dotazník sestaven tak, že kombinuje otevřené otázky a tzv. multiple-choice. Otevřené otázky jsou takové, které nemají předem formulované odpovědi a kde tedy respondenti mohou vyjádřit své individuální zkušenosti a názory. Podle Čmejrkové³⁹ odpovědi na takové otázky sice nejsou vhodné pro kvantitativní analýzu, ale lze je interpretovat a vyvodit, jak mluvčí o jazyce a komunikaci uvažují. Druhým typem otázek jsou otázky, u kterých se vybírá z předem daných odpovědí, neboť je nutné sesbírat data určitého charakteru. Konkrétní možnosti respondenty sice limitují, ale zároveň určují směr, jakým se odpovědi mají ubírat. Ale i u takových otázek je možnost zformulovat vlastní odlišnou odpověď, pokud žádná z nabízených odpovědí respondentům nevyhovuje. Vzhledem k převážně kvantitativní povaze sbíraných dat se forma dotazníkového šetření zdá nejvhodnější.

Sestavený dotazník je nutno distribuovat. Nejrychlejší cesta šíření dotazníku je po sociálních sítích, jak bylo zmíněno. Další možností je předložení vytištěných dotazníků studentům přímo na fakultě (například vyučujícími při hodině). Nejideálnějším způsobem by však byla distribuce oficiální cestou, to znamená ve spolupráci se studijními odděleními fakult nebo jejich děkanáty, které by dotazník rozeslali studentům hromadným e-mailem.

4.2 Stavba a velikost vzorku pro výzkum

Původně se mělo přistoupit ke kvótnímu neboli účelovému výběru uvnitř fakult. Kvótní výběr popisují Milroyová a Gordon takto: „Badatel si předem identifikuje typy mluvčích, které bude zkoumat, a poté si shání určený stanovený počet (kvótu) mluvčích, které do jednotlivých kategorií spadají. Oproti mechanickým postupům náhodného výběru závisí kvótní výběr na tom, jakou strukturu vzorku badatel určí, a dokonce

³⁸ MILROY a GORDON, pozn. 34, s. 62.

³⁹ ČMEJRKOVÁ, pozn. 1, s. 298.

i na výběru mluvčích, kteří kvóty naplňují.“⁴⁰ Dotazník byl určen jen několika vybraným oborům, aby byla získaná data kompaktní, protože především na Fakultě aplikovaných věd se vyučuje mnoho oborů, které studuje jen nízký počet studentů (např. bakalářský studijní obor *matematické výpočty a modelování* na FAV má jen 4 studenty ve všech ročnících). O to těžší je tak sesbírat alespoň nějaké odpovědi, které by mohly být vyhodnoceny. Protože však nebylo nalezeno žádné racionální a dobře odůvodnitelné kritérium, proč by se měly zkoumat jen některé obory (například s nejvíce studenty), které by však zároveň zajistilo reprezentativnost vzorku pro každou z fakult, bylo od tohoto záměru upuštěno a přistoupilo se k distribuci dotazníků studentům všech typů (bakalářské, navazující i doktorské) i oborů studia. Po domluvě s vedoucím práce bylo rozhodnuto, že pro tento výzkum bude dostačující shromáždit 40 odpovědí od studentů Fakulty aplikovaných věd a dalších 40 z Fakulty elektrotechnické, ideálně rovnoměrně rozvrstvených po typech studia (bakalářském, navazujícím a doktorském). V sociologickém měřítku se tyto počty mohou zdát příliš nízké na to, aby výzkum mohl něco vypovídat, ale jak uvádí Milroyová a Gordon, vzorky v lingvistických výzkumech bývají mnohem menší než v jiných zkoumáních, proto není tak nezbytné shromáždit data od velkého vzorku respondentů⁴¹.

4.3 Hlavní teze a předpoklady pro výzkum

V této podkapitole jsou formulovány hlavní teze, které mají být výzkumem podpořeny či modifikovány, i další předpoklady, které by mohly platit pro cílovou skupinu studentů a které vycházejí z použité literatury.

Hlavní teze se týkají:

a. Českého jazyka

1. „Vztah studentů technických oborů k českému jazyku lze hodnotit spíše jako neutrální (o jazyk se nijak zvlášť nezajímají) až negativní.“ – Toto tvrzení vychází z předpokladu, že u technických oborů, jakožto nehumanitních, není kladen důraz na pěstování jazykového projevu, dále mají studenti spíše technické vlohy, nemusí mít cit pro jazyk, český jazyk je samotnými mluvčími češtiny obvykle považován za složitý a nepravidelnosti některých jevů mohou dělat mluvčím problémy.

⁴⁰ MILROY a GORDON, pozn. 34, s. 41.

⁴¹ MILROY a GORDON, pozn. 34, s. 40.

2. „Výuka českého jazyka na základní či střední škole pro respondenty pravděpodobně nebyla zajímavou, zábavnou; ČJ patrně nebyl oblíbeným předmětem.“ – U těchto studentů lze předpokládat, že vynikali spíše v matematice, fyzice či dalších odborných předmětech technického rázu, proto si vybrali dané studium. (Jsem si přitom vědoma toho, že zda někoho předmět baví, je z velké části ovlivněno i vyučujícím a stylem vedení výuky, ne jenom tím, jestli má dotyčný talent.)
3. „U písemného projevu, tedy v kvalifikačních pracích se dbá na jazykovou správnost, především u závěrečných prací (bakalářské, diplomové či disertační).“ – Předpoklad vychází z toho, že respondenti jsou (nebo budou) vysokoškolsky vzdělaní lidé, kteří se ve společnosti těší určité prestiži, jsou pokládáni za vzdělané osoby a tomu by mělo odpovídat i jejich vyjadřování (které je součástí toho, jak se prezentují okolí). Ačkoli se u nehumanitních oborů klade důraz spíše na odborné znalosti, jak studenti sami, tak i vyučující by alespoň v písemném projevu na jazykovou správnost (tj. gramatickou a stylistickou správnost) dbát měli.

b. Znalosti cizích jazyků

1. „Studenti hovoří na komunikativní úrovni alespoň jedním cizím jazykem (nejpravděpodobněji angličtinou).“ – Tento předpoklad vychází ze skutečnosti, že se žáci s cizím jazykem setkávají již na základních školách a pokračují mnohdy i na středních, kde si někdy přibírají i druhý cizí jazyk. Kromě toho zaujímá angličtina v těchto oborech důležité postavení (např. terminologie je převážně anglického původu).
2. „Studenti doktorských programů píší své odborné publikace převážně v anglickém jazyce.“ – Toto tvrzení je vyvozeno z mezinárodního charakteru technických věd a z postavení angličtiny jako lingua franca v těchto oborech (např. terminologie je převážně anglického původu), jak je uvedeno v předchozích kapitolách.
3. „Univerzita podporuje své studenty v rozvíjení jejich jazykových znalostí jak obecného rázu (jazykové kurzy, cizojazyčně psané kvalifikační práce), tak i odborného (odborné předměty vyučované v cizím jazyce).“ – Škola by své studenty měla motivovat ke zlepšení jazykové

vybavenosti, a to jak z důvodů uvedených výše (angličtina jako lingua franca, anglická terminologie, internacionální charakter technických oborů), tak především proto, že studenti a absolventi svou školu reprezentují navenek a díky znalosti jazyka mají v profesním životě vyšší šanci získat lepší pracovní pozici.

Další předpoklady k ověření, vycházející z prostudované literatury:

- Ve své práci píše Krhutová⁴², že diskurzní komunita elektrotechnického inženýrství je tvořena téměř výhradně muži. Výzkum by měl ukázat, zda to platí i pro studenty obdobných oborů i o 5 let později nebo zda se s postupující emancipací nemění poměr zastoupení pohlaví.
- Podle Krhutové⁴³ je anglický jazyk v technických oborech považován za lingua franca. Respondenti jsou proto dotazováni také na to, zda si myslí, že jazyk, kterým hovoří, vystupuje v pracovní sféře v jejich oboru jako dominantní.
- V téže práci⁴⁴ je uvedeno, že publikace českých odborníků elektrotechniky jsou psané převážně v anglickém jazyce. Jedním z důvodů je mezinárodní charakter oboru. V dotazníku předloženém účastníkům našeho výzkumu se zjišťuje, v jakém jazyce jsou psány odborné publikace studentů doktorského studia a proč volí právě daný jazyk. Stejně tak, jak bylo zmíněno výše, je podstatné, zda mají studenti možnost psát kvalifikační práce i v nižších typech studia v cizím jazyce.
- V roce 1992 podotýká Polívková⁴⁵ ve svém článku v časopise Naše řeč, že podíl mluvčích českého jazyka, kteří používají jazykové příručky, klesá. Jedním z dílčích úkolů tohoto výzkumu je zjistit, kam studenti nahlízejí, pokud si nejsou jisti nějakým jazykovým jevem, kde hledají informace.

K ověření jednotlivých tezí slouží vždy jedna nebo více otázek v dotazníku. Jeho struktura a jednotlivé otázky jsou popsány v následující kapitole.

⁴² KRHUTOVÁ, pozn. 9, s. 216.

⁴³ KRHUTOVÁ, pozn. 9, s. 220.

⁴⁴ KRHUTOVÁ, pozn. 9, s. 216.

⁴⁵ POLÍVKOVÁ, pozn. 4, s. 180.

4.4 Dotazník – popis struktury

V této podkapitole bude popsán samotný dotazník, jeho stavba a záměr otázek. Finální podobu dotazníku, která byla předkládána respondentům, naleznete v oddílu Přílohy (kapitola 9.1).

Dotazník je kromě úvodní informativní části rozdělen na další 3 oddíly, které všechny 4 dohromady obsahují 6 dotazů na základní údaje a 19 dalších otázek samotného výzkumu. První částí dotazníku je úvodní slovo pro respondenty, kde informuji, k čemu dotazník slouží a pro koho je určen. Následují základní údaje o respondentech, které slouží statistickým účelům (např. věk, pohlaví a informace o studiu).

V dalším oddílu jsou položeny otázky zjišťující vztah studentů k českému jazyku jako jejich rodnému jazyku a také k předmětu vyučovanému na nižších stupních vzdělávacího systému. Kromě toho mě zajímá, zda v respondentech zanechala výuka nějaký pozitivní či negativní dojem a zda si všímají jazyka, resp. jazykových chyb ve spisovném projevu lidí v jejich okolí, přičemž je také důležité, co sami považují za chyby. Z těchto otázek bych ráda vyvodila, jaký postoj mluvčí k českému jazyku mají.

Další část dotazníku se věnuje jazykové situaci na vysoké škole, jedná se především o cizí jazyky. Otázky jsou zaměřené na jazyk, ve kterém je vyučován konkrétní obor, dále na to, zda fakulta nabízí studentům oborů v češtině i ryze odborné předměty, které jsou ale vyučovány v cizím jazyce. Kromě toho se ptám i na znalosti cizích jazyků obecně, a to i na to, zda si dotazovaní myslí, že je nějaký jazyk dominantní v pracovní sféře oboru, který studují. Poslední otázka této části zjišťuje, zda fakulty studentům umožňují studovat cizí jazyk a na jaké úrovni. Tento oddíl sleduje především vybavenost studentů cizojazyčnými dovednostmi, která je ale vyvozena z jejich subjektivního názoru. Není cílem dotazníku zkoušet studenty z gramatiky či slovní zásoby. Spíše jde o to zkoumat, zda jim konkrétní jazyky budou užitečné v zaměstnání a jestli škola podporuje jazykové znalosti svých studentů v klíčových světových jazycích, neboť dnes zaměstnavatelé dle mé zkušenosti požadují v podstatě na všech pozicích pro absolventy vysokých škol technického směru znalost anglického jazyka alespoň na komunikativní úrovni. V plzeňském regionu je navíc velkou předností znalost německého jazyka.

Poslední a nejrozsáhlejší část dotazníku se zajímá o kvalifikační práce, k nimž se řadí seminární či semestrální a závěrečné (bakalářské, diplomové a disertační) práce

u studentů všech typů studia a také odborné publikace u studentů doktorského studia. Otázky zjišťují, zda mají studenti možnost vybrat si jazyk, kterým tyto práce píšou. Pokud ano, kterému dávají přednost a proč. Kromě jazyka prací se otázky věnují jazykové správnosti česky psaných kvalifikačních prací, konkrétně tomu, zda se na ni dbá v rámci studia, jestli například ovlivňuje hodnocení, či zda na jazykovou správnost dbají studenti z vlastního popudu a jaké příručky používají ke kontrole či k vyhledávání obtížných jazykových jevů. Oddíl Kvalifikační práce je v dotazníku zařazen proto, že také souvisí s cizími jazyky, neboť studenti v kvalifikačních pracích prezentují jak své znalosti odborného rázu, tak i jazykové dovednosti, v případě cizojazyčných prací znalosti cizího jazyka, které jsou velmi ceněné. Dalším důvodem zařazení je to, že poslední otázky se věnují také postoji k jazyku mateřskému. Dle mého názoru je důležitým ukazatelem vztahu, který člověk k jazyku chová, to, zda dbá o svůj jazykový projev. Pokud člověku na něčem záleží, většinou se o to stará a zajímá. Zdánlivý nezájem může vycházet samozřejmě z řady dalších faktorů, např. povahových rysů (nepečlivost) či jiných osobnostních předpokladů.

V následujících kapitolách se budeme věnovat samotnému vyhodnocení dotazníku a výsledkům výzkumu.

5 Vyhodnocení výzkumu

V této kapitole je prezentováno kompletní vyhodnocení dotazníkového šetření pro jednotlivé obory, typy studia a fakulty i celkové závěry výzkumu. Nejdříve ale zmíním, jak ve skutečnosti probíhala distribuce dotazníků a které další výhody má elektronický dotazník, jež se ukázaly během vyhodnocování.

5.1 Distribuce dotazníku a jeho další výhody

Dotazník v elektronické podobě byl dle plánu distribuován především po sociálních sítích. Tímto způsobem bylo získáno 66 odpovědí. Druhým způsobem bylo předložení vytištěného dotazníku studentům Fakulty elektronické přímo ve výuce. Vyučující měl k dispozici 60 dotazníků, které se všechny vrátily (alespoň částečně) vyplněné. Plánovaná distribuce s pomocí studijních oddělení či děkanátů fakult nebyla možná, protože fakulty dle vyjádření studijních referentek svým studentům hromadně nerozesílají žádné e-maily, které se vyloženě netýkají studia, protože jsou brány jako nevyžádaná pošta. Podle slov studijní referentky z FEL chtělo již několik studentů i za účelem diplomové práce pomoci s rozšířením dotazníku mezi studenty, vždy to však bylo vedením fakulty zamítnuto.

Během výzkumu se ukázaly další dvě výhody dotazníku v elektronické podobě oproti písemné, tištěné formě (kromě rychlejšího rozšíření, které bylo zmíněno v předchozí kapitole). Významným bodem je to, že u elektronického dotazníku se dají otázky nastavit jako povinné, to znamená, že respondent nemůže dotazník odeslat a přitom nemít u povinných otázek nic napsáno. Což samozřejmě neplatí u papírového dotazníku, kdy se několikrát stalo, že student z neznámých důvodů nevyplnil například obor studia nebo dokonce polovinu dotazníku. Další výhodou dotazníku na internetu, nezanedbatelnou, je čitelnost odpovědí. Protože jsou zpracovány elektronicky, není třeba pracně pročítat a domáhat se smyslu někdy nečitelných rukopisů respondentů.

5.2 Vyhodnocení výzkumu – obecné údaje

Celkem se podařilo shromáždit 126 vyplněných dotazníků, z toho byl jeden vyřazen kvůli tomu, že český jazyk nebyl rodným jazykem respondenta (dotazník je určen pouze pro rodilé mluvčí českého jazyka). Zbylo tak 125 dotazníků k vyhodnocení, z nichž bylo 108 vyplněno muži a 17 ženami, což procentuálně znamená 86,4 % respondentů mužského a 13,6 % ženského pohlaví (vizte tabulku 1 níže). Průměrný věk dotazovaných byl přibližně 23 let, přičemž nejmladšímu bylo

20 let a nejstaršímu 40 let (vizte tabulku 2 níže). Celkem se výzkumu zúčastnilo 87 studentů bakalářského studia, 23 z navazujícího a 15 doktorandů z obou fakult dohromady. Podrobné zobrazení počtu respondentů podle fakult, typu a oborů studia obsahuje tabulka 9 v oddílu Přílohy.

Tabulka 1 – Pohlaví respondentů

Pohlaví			
Muži		Ženy	
Σ	%	Σ	%
108	86,4	17	13,6

Tabulka 2 – Věk respondentů

Věk	Σ	%
20	18	14,4
21	40	32,0
22	13	10,4
23	15	12,0
24	7	5,6
25	12	9,6
26	4	3,2
27	7	5,6
28	4	3,2
29	1	0,8
30	1	0,8
31	2	1,6
40	1	0,8

Průměrný věk: 22,92

Statistiky pro jednotlivé fakulty, typy studia a obory naleznete v dalších podkapitolách. Vyhodnocení bude probíhat od nižších celků k vyšším; to znamená, že začnu postupně jednotlivými obory určitého typu studia jedné fakulty, na tomto základě pak shrnu poznatky pro celý typ studia a ze tří typů nakonec pro celou fakultu. Totéž provedu u druhé fakulty. Výsledky odpovídajících si typů studia obou fakult i celkové výsledky fakult budou porovnány.

V případě, že u studijního oboru bylo shromážděno příliš málo odpovědí (například jedna nebo dvě), nebude obor samostatně vyhodnocen, ale výsledky budou zahrnuty do závěrů pro daný typ studia i pro celou fakultu. Přehled veškerých odpovědí respondentů naleznete v tabulce A na přiloženém CD.

5.3 Fakulta aplikovaných věd

Vyhodnocení začneme Fakultou aplikovaných věd, na které se podařilo shromáždit 36 odpovědí, tj. o čtyři méně, než byl plánovaný počet. I přesto budou dotazníky zpracovány a použity ve výzkumu.

Prvním zkoumaným oborem je bakalářský studijní obor *informatika*. Z tohoto oboru vyplnilo dotazník 16 studentů, 12 mužů a 4 ženy. Věk studentů se pohybuje v rozmezí od 20 do 40 let, nejvíce studentů je ve věku 21 let a studuje 2. ročník.

V první části dotazníku se zjišťoval vztah respondentů k českému jazyku. Většině respondentů (11) není český jazyk lhostejný, ačkoli 6 z nich jeho stav, vývoj, způsob užívání apod. nesleduje, ostatních 5 ano. 4 respondenti, dva mužského a dva ženského pohlaví, svůj vztah k českému jazyku podrobně nepromýšleli a jeden respondent odpověděl, že češtinu považuje jen za nástroj, jehož vývoj je dle dotázaného pomalý, některá slova by už měla být spisovná, ale nejsou. Český jazyk jako vyučovaný předmět nebavil 11 respondentů, z toho dvě ženy, ale nedělal jim problémy. Dalším 3 respondentům (včetně jedné ženy), ČJ také nedělal problémy, ale navíc je bavil. Pro jednu respondentku byl zábavný, ačkoli měla určité problémy, a poslední z 16 respondentů uvedl, že „gramatika a mluvnické byly fajn“, ale literatura jej moc nebavila.

4 respondenti, kteří uvedli, že svůj vztah k jazyku nepromýšleli, si nevšímají jazykových chyb mluvčích v jejich okolí a kromě jedné osoby na ně výuka ČJ nezanechala žádný vliv. Ostatní respondenti, kterým jazyk není lhostejný, i když si jeho stavu třeba nevšímají, uvedli, že si jazykových chyb všímají či rovnou napsali konkrétní chyby (12 dotázaných). Nejčastěji podle respondentů chybují mluvčí v jejich okolí v psaní *i/y* (hlavně ve shodě podmětu s přísudkem), dále v psaní čárek ve větách, *mě/mně* nebo *byste/by jste* a používají hovorové tvary slov v psaném projevu. Přehled veškerých uvedených chyb je k dispozici v tabulce 5 na straně 33. Kromě již zmíněných 3 studentů, na které čeština jako vyučovací jazyk dle jejich vyjádření žádný vliv nezanechala, mají obdobný názor další dva studenti, tedy celkem 5. Stejně množství respondentů popisuje vliv vyučování jako negativní, hlavně kvůli složitosti jazyka. Jeden respondent uvádí, že se čeština špatně strojově zpracovává. Naopak celkem 6 studentů bere dopad jako (spíše) pozitivní – přinesla jim například schopnost práce s jazykem a psaní souvislého textu.

V další části dotazníku se zkoumá situace výuky cizích jazyků a v cizím jazyce v daném oboru. 15 z 16 respondentů má jako vyučovací jazyk oboru český jazyk, jeden student anglický. Tento student však hned následující otázku, zda má možnost na fakultě studovat odborné předměty v cizím jazyce, zodpověděl záporně. Ze zbylých studentů 7 neví a 8 uvedlo, že ano, konkrétně zmínili předměty *Algorithm Design and Problem Solving* (KIV/ADE) a předměty katedry matematiky, které se vyučují

v češtině, ale mají i anglické ekvivalenty (KMA/DMA-A, KMA/LA-A, KMA/PSA-A). Všechny mají status volitelných („C“) předmětů.

Jazyková vybavenost studentů *informatiky* není podle dotazníků špatná, všichni shodně uvádějí, že hovoří anglicky. Angličtinu zároveň považují za dominantní nebo alespoň hojně používanou ve svém oboru. Někteří z nich ovládají i francouzský (3) či německý jazyk (5). Téměř všichni navíc studují nebo již absolvovali předmět A4 (*angličtina 4*), který je pro ně povinný. Jeden respondent studuje již úroveň A6, další dva mají nepovinně N2 (*němčinu 2*).

V cizím jazyce mohou být psané i seminární či semestrální práce, jak uvádí 3 respondenti, a to hlavně v angličtině (popř. prý i v němčině, italštině, ruštině a španělštině). Jeden z těchto studentů by si angličtinu ke psaní semestrální práce nevybral, protože má radši češtinu, další studentka naopak ano, protože většina terminologie je v anglickém jazyce a překladem ztrácí význam. Poslední student se nevyjádřil. Z ostatních studentů 8 neví, zda takovou možnost mají, a 5 je přesvědčeno o tom, že práce musí být psané v češtině. I když dotazovaní zodpověděli tuto otázku negativně nebo „nevím“, někteří z nich odpověděli na další pro ně nepovinnou otázku, zda by práci v cizím jazyce psali. 3 dotázaní napsali, že by si cizí jazyk nevybrali, dva z důvodu nadbytečné práce, jeden kvůli nedostatečným jazykovým znalostem. U závěrečných prací je poměr odpovědí rozdílný. 9 respondentů neví, jestli mají volbu, takže budou psát nebo píší práci v českém jazyce, protože je to tak obvyklé. Téměř polovina studentů, konkrétně 7, si myslí, že mají možnost zvolit si jazyk bakalářské práce. Za alternativu k mateřštině považují angličtinu, ale nikdo z těch, kteří odpověděli, by si ji nevybral z obdobných důvodů jako u semestrálních prací.

Poslední oblastí, kterou se výzkum zabývá, je dbání na jazykovou správnost. Kromě jednoho respondenta všichni tvrdí, že je u česky psaných kvalifikačních prací vyžadována jazyková správnost, z toho je 10 respondentů přesvědčeno, že případné chyby ovlivňují klasifikaci u všech typů prací; 3 dotázaní si myslí, že jen u seminárních, dva zase jen u bakalářské práce a ten, podle něhož není správnost vyžadována, si nemyslí, že by chyby měly vliv.

Na otázku, zda sami vyučující vytýkají studentům jazykové chyby (kteří a ve kterém předmětu), napsala jedna studentka, že neví, a ostatní, tedy 15, že vytýkají. Jeden student poznamenal, že by měli. Nejčastěji se v odpovědích objevuje předmět *programování v jazyce C* (KIV/PC). Další jsou zmiňovány předměty *umělá inteligence*

a rozpoznávání (KIV/UIR) a informační technologie (KIV/IT). U těchto předmětů vytýkají vyučující jazykové chyby pravděpodobně nejčastěji.

Další otázka je zaměřena na to, zda sami studenti dbají na jazykovou správnost svých prací. Kromě jednoho, který na ni dbá jen u závěrečné práce, uvedli všichni shodně, že jim není lhostejná u jakéhokoli jejich textu. K tomu se vztahují další dvě otázky, které se týkají způsobu kontroly. Na první z nich dva dotázaní vůbec neodpověděli a ostatní uvedli, že si práce kontrolují sami, v jednom případě navíc pomáhají spolužáci, v dalším rodina nebo známí, ale bez příslušného odborného vzdělání. Poslední dotaz se soustřeďuje na to, podle čeho studenti správnost kontrolují. Šest respondentů si vystačí především se svými znalostmi. 5 z nich uvedlo, že zdroje poučení hledá na internetu, konkrétně ve slovníku cizích slov dostupném online nebo zadají výraz do vyhledávače Google, popř. použijí jeho službu Google Fight, která funguje na principu srovnání počtu výskytů dvou výrazů na internetu. Sama jsem tuto službu zkusila, abych zjistila, jak funguje, a zadala jsem dva výrazy *pracích* a *pracech*. Jednoznačně převažovala podoba *pracech* se 6 060 000 výskytů oproti 798 000 výskytům podoby *pracích*.⁴⁶ Obdobně dopadlo srovnání podob *pracím* a *pracem* (2 850 000krát *pracem* a 995 000krát *pracím*)⁴⁷, přičemž správně je ve spisovné češtině *pracích* a *pracím*.

Mezi jiné možnosti kontroly patří automatická kontrola pravopisu v textových editorech, jako je Microsoft Word a LaTeX, kterou využívají tři studenti, nebo klasické jazykové příručky Pravidla českého pravopisu a Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost, ve kterých hledají 3 studenti. Dva z dotazovaných nikde nehledají zdroje poučení a jeden otázku nezodpověděl.

Od studentů bakalářského studia na FAV jsem získala ještě dvě odpovědi, jednu od studenta oboru *kybernetika a řídicí technika* a druhou od studentky z oboru *stavitelství*. Oba obory jsou vyučovány v českém jazyce. Student *kybernetiky* je ve 3. ročníku a v dotazníku uvedl, že si všímá stavu svého mateřského jazyka a ve škole s ním neměl problémy, i když ho předmět nebavil. Výuka na něm zanechala pozitivní vliv a jazykových chyb si všímá především v písemném projevu (např. *mně/mě, ě/je* a jako ostatní i psaní *i/y*). K jazykové situaci na VŠ sdělil, že má možnost studovat

⁴⁶ Pracích / pracech – Google Fight: make this fight with Googlefight [online]. [cit. 30. 03. 2015]. Dostupný z: <<http://www.googlefight.com/index.php?word1=prac%EDch&word2=pracech>>.

⁴⁷ Pracím / pracem – Google Fight: make this fight with Googlefight [online]. [cit. 30. 03. 2015]. Dostupný z: <<http://www.googlefight.com/index.php?word1=prac%EDm&word2=pracem>>.

odborné předměty v angličtině, neví však které a učí se anglicky (UJP/A4) i německy (UJP/N4). Tyto dva jazyky zároveň ovládá. O angličtině si myslí, že je dominantní v jeho oboru. Semestrální práce píše tento respondent česky. Neví, zda má možnost volby jazyka, což neplatí pro závěrečné práce, kde si dle jeho slov může vybrat mezi českým a anglickým jazykem. Angličtinu by si ale nevybral kvůli nedostatečným znalostem jazyka. Jazyková správnost je vyžadována prý jen u závěrečných prací, chyby však klasifikaci neovlivňují a vyučující je nevytýkají. Přesto dbá na správnost u jakékoli práce a kontroluje si je sám, v případě nejistoty se obrátí na službu Google.

Respondentka z oboru *stavitelství* svůj vztah k češtině nepromýšlela, vyučovaný předmět ji bavil a neměla s ním problémy. Přestože na ni výuka žádný vliv nezanechala, všímá si jazykových chyb (psaní *i/y*, hovorové koncovky u přídavných jmen). Na jejím oboru podle ní není možné studovat odborné předměty v cizím jazyce. Angličtina ale povinná je a považuje ji za dominantní ve svém oboru. Stejně jako předchozí dotázaný píše semestrální práce v češtině, protože je to tak obvyklé, to ale platí i pro závěrečnou práci. Jazyková správnost je vyžadována u všech prací a stejně tak chyby ovlivňují jejich hodnocení. S vytýkáním chyb vyučujícími se ale nesešla. Na jazykovou správnost dbá u všech prací a kontroluje si je sama bez cizí pomoci.

Celkový dojem z vyhodnocených dotazníků je takový, že studenti bakalářského studia na FAV s češtinou nemají problém, zajímají se o jazyk nebo jim alespoň není lhostejný, většina si všímá jazykových chyb. Studenti jsou ve vztahu k jazyku uvědomělí. Co se týče vlivu vyučování českého jazyka, odpovědi jsou rovnoměrně rozvrstvené mezi pozitivní (7 odpovědí), negativní (5) a žádný vliv (6). Studenti uvádějí, že jsou jazykově vybaveni, dle jejich vyjádření mají alespoň základy angličtiny, kterou považují za dominantní, ne-li dokonce základ oboru IT. Někteří mají výhodu díky znalosti dalšího jazyka. Škola je podporuje v jazykové vybavenosti, neboť musí splnit předmět angličtina na určité úrovni a je možno zapsat si další jazyky nebo některé volitelné předměty vyučované v angličtině. U semestrálních prací ani u závěrečných není vyžadován cizí jazyk, ale ta možnost tu velmi pravděpodobně je. Většina studentů by si ji však stejně nezvolila kvůli větším nárokům, které by jim jejich rozhodnutí přineslo. Podle shromážděných odpovědí se ve většině případů u studentů bakalářského studia dbá na jazykovou správnost česky psaných kvalifikačních prací, je vyžadována a často ovlivňuje klasifikaci. Někteří vyučující chyby studentům opravují nebo je na ně upozorňují. Sami studenti se snaží o jazykovou správnost, a pokud si nevědí rady, hledají poučení hlavně v internetových zdrojích nelingvistické povahy a v menší míře v jazykových příručkách.

Z navazujícího studia na Fakultě aplikovaných věd bylo shromážděno celkem 9 dotazníků od studentů ze šesti oborů – největší zastoupení se 3 odpověďmi má obor *softwarové inženýrství*, další dvě byly z *aplikované fyziky a fyzikálního inženýrství* a po jedné z oborů *informační systémy, řídicí a rozhodovací systémy*, dále *distribuované systémy a počítačové sítě* a jeden respondent uvedl *informatiku*, což není ani studijní program, ani obor (v úvahu připadají obor *finanční informatika a statistika*, který spadá pod program *aplikované vědy a informatika*, nebo program *inženýrská informatika*, pod který se ale řadí více oborů). Vzhledem k malému počtu respondentů nebude žádný z oborů vyhodnocen samostatně. Výsledky ze všech dotazníků tak budou platit pro navazující studium na FAV jako celek. Dílčí odpovědi pro konkrétní obory naleznete v tabulce A na přiloženém CD.

Z 9 respondentů navazujícího studia je 7 mužů a dvě ženy ve věku od 23 do 27 let, většinou ve druhém ročníku studia. Co se týče vztahu k mateřskému jazyku, uvádí 7 dotázaných, že jim čeština není lhostejná, 6 z nich si jejího stavu a vývoje všímá. Další žena svůj vztah nepromýšlela a poslední respondent napsal, že je „gramatický nacista“. Těsnou nadpoloviční většinu respondentů čeština ve škole nebavila, pro obě respondentky byly hodiny dokonce utrpením. Zato 4 studenty český jazyk bavil a z toho dva s ním neměli problémy. U vlivu vyučování jsou odpovědi různorodé. Jednoznačně pozitivní dopad měla výuka na jediného dotázaného a to díky dobrým učitelům. Naopak negativní vztah nyní mají 3 respondenti, žádný dopad nepocítují dva studenti a jeden neodpověděl (tento student nezodpověděl více otázek a forma dotazníku mu dle jeho vyjádření příliš nevyhovovala). Na poslední dva respondenty měla výuka jak kladný, tak záporný dopad (kladný například díky průpravě v psaní slohových prací, která je pro ně dnes užitečná). Kromě jednoho studenta, který další otázku nezodpověděl (jak bylo výše zmíněno), si všichni ostatní všímají jazykových chyb u uživatelů jazyka ve svém okolí. Nejvíce zmiňují problémy v psaní *i/y*, *mě/mně*, *ě/je*, *by jsme/bychom*, *dvěmi/dvěma*, *s/z*, *s sebou/sebou* a vynechání interpunkce.

Všichni dotázaní uvádějí, že studují svůj obor v českém jazyce, přičemž 7 z nich má možnost studovat odborné předměty v cizím jazyce. Někteří nevědí, které přesně, jiní uvedli seznam předmětů, kde zmiňují např. *lineární algebru* (KMA/LA-A), *diskrétní matematiku* (KMA/DMA-A) či *webové aplikace* (KIV/WEB), všechny budou pravděpodobně nepovinné (žádný respondent neuvedl opak). Student oboru *řídicí a rozhodovací systémy* uvádí jako povinný předmět *základy modelování buněčných systémů* (KKY/ZMB) vyučovaný v angličtině. Všech 9 respondentů ovládá dle svého vyjádření minimálně jeden cizí jazyk – angličtinu. Až na jednoho studenta, který svůj

názor nevedl, ji všichni považují za dominantní či zásadní ve svém oboru. Tři studenti kromě angličtiny hovoří dalším cizím jazykem, jeden respondent němčinou, další ruštinou a jedna studentka oběma jazyky. Výuku jazyků mají studenti povinnou, někteří ve svých odpovědích nabídli vysvětlení, jak je to v navazujícím studiu s výukou jazyků. Povinné je splnit anglický jazyk A6 (přibližně úroveň B2 dle Společného evropského referenčního rámce pro jazyky) nebo A4 a k tomu další cizí jazyk na úrovni 2 (např. němčina N2 apod.). Jiné další jazyky jsou volitelné. Jeden ze studentů má splněnou dokonce angličtinu A8, což je nejvyšší úroveň jazyka vyučovaná na ZČU, jiný studuje italštinu a někteří ruštinu (3).

Dále následují odpovědi na otázky zaměřené na kvalifikační práce, a sice na jazyk, ve kterém jsou psány, a na jazykovou správnost. Dva studenti odpověděli, že semestrální práce musí být psané česky, další 3 respondenti nevědí, zda si mohou zvolit jazyk, a práce píše také česky. Zbylí 4 respondenti si mohou zvolit mezi českým a cizím jazykem, nejčastěji angličtinou. Podle jednoho studenta je v některých předmětech možné vypracovat semestrální práce i v jiných jazycích, jako je slovenština, ruština, polština, němčina či španělština. Většina studentů by si cizí jazyk nevybrala kvůli svým nedostatečným jazykovým znalostem, jeden student uvedl i čistě pragmatický důvod – je snazší najít někoho, kdo práci zkontroluje v češtině, spíše než v angličtině. Jeden ze studentů zmínil, že v některých předmětech práce psaná v angličtině přinášela bonusové body při hodnocení; jedna ze studentek míní, že angličtina má výhodu ustálenějšího používání odborných pojmů. U závěrečných prací je situace nakloněna spíše cizímu jazyku, resp. 6 respondentů uvedlo, že má možnost vybrat si mezi českým a cizím jazykem, konkrétně angličtinou. Nicméně 4 dotázaní by si cizí jazyk nevybrali z obdobných důvodů jako u semestrálních prací. Ostatní se nevyjádřili. Dva respondenti nevědí, zda tuto možnost mají, a jeden si myslí, že práce musí být psané v češtině.

U česky psaných kvalifikačních prací (jak semestrálních, tak diplomových v případě navazujícího studia) se podle 8 respondentů dbá na jazykovou správnost všech typů prací, dle jednoho je tomu tak jen u závěrečných prací. Tento respondent spolu s dalším si myslí, že jazykové chyby na klasifikaci vliv nemají, na rozdíl od ostatních, kteří uvedli, že hodnocení je chybami ovlivňováno jen u závěrečných prací (dvě odpovědi), nebo dokonce u všech prací (5 respondentů). V odpovědích na otázku, zda sami vyučující vytýkají chyby v odevzdávaných pracích, se respondenti většinou (6 odpovědi) shodují, že ano. Čtyři uvádějí, že je tomu tak u závěrečných prací, kromě toho jsou zmiňováni i konkrétní vyučující, celkem 7, a jejich předměty, např. *programování v jazyce C (KIV/PC)*, kde kvalita psaného jazyka je součástí hodnocení

semestrální práce, dále některé předměty nabízené katedrou informatiky a výpočetní techniky (KIV) jako *programování internetových aplikací a formální jazyky a překladače*. Ze zbylých 3 respondentů jeden neodpověděl, další si myslí, že chyby přímo vytykány nejsou, a poslední neodevzdává práce obsahující gramatické chyby. Všichni studenti dbají z vlastního popudu na jazykovou správnost jakýchkoli prací, které píšou, kontrolují si je sami nebo především u závěrečných prací je nechávají přečíst rodinnými příslušníky a známými (4 respondenti), kteří ale zřejmě nemají lingvistické vzdělání (žádný dotázaný nezmínil, že by měli). Často (v 6 případech) je pomocníkem automatická oprava v textových editorech (např. Microsoft Word), ve 3 případech hledají dotázaní informace v Pravidlech českého pravopisu. 6 odpovědí zmiňovalo vyhledávání na internetu, především pomocí služby Google, na různých diskuzních fórech nebo na webové stránce www.pravidla.cz.

Podle vyhodnocených dotazníků je situace na navazujícím studiu na FAV následující. Většina respondentů není k českému jazyku lhostejná a všimá si jeho vývoje a stavu. Vzpomínky na vyučovaný předmět jsou vcelku rovnoměrně rozvrstvené mezi nabízené odpovědi – zhruba polovinu dotázaných český jazyk ve škole bavil a přibližně polovina s ním neměla problémy. Vliv, který na respondenty výuka měla, je jak pozitivní, tak negativní, u některých respondentů obojího charakteru, negativní lehce převažuje. I tak si jazykových chyb ve svém okolí všimají prakticky všichni studenti. Těchto chyb je celá řada a v názorech dotázaných se opakují (především psaní *i/y*, *mě/mně* a *s sebou/sebou*). Všichni dotázaní studují obor v češtině, téměř všichni však mají možnost studovat odborné předměty také v cizím jazyce – fakulta jich nabízí dle respondentů asi 12, jedná se ale jen o volitelné, tedy nepovinné předměty. Navíc musí studenti splnit buď anglický jazyk A6 (úroveň přibližně B2 podle SERR), nebo angličtinu A4 a k němu další cizí jazyk úrovně 2 (úroveň A1 dle SERR). Většina studentů si vybrala nižší úroveň angličtiny a k tomu další cizí jazyk, např. němčinu, ruštinu či italštinu. Fakulta podporuje své studenty ve zlepšování jejich jazykových kompetencí. To se pak odráží i v jazykové vybavenosti studentů, neboť všichni hovoří anglicky a někteří i dalšími cizími jazyky. Semestrální práce sice nemusejí být odevzdávané v cizím jazyce (jen necelá polovina dotázaných tvrdí, že má tuto možnost), ale pokud se tak student rozhodne, v některých předmětech získá bonusové body k hodnocení, což může sloužit jako určitá motivace k použití právě cizího jazyka. Podle většiny respondentů existuje možnost psát diplomovou práci v cizím jazyce. Studenti ale raději volí svůj mateřský jazyk u všech kvalifikačních prací. Jazyková správnost se vyžaduje u všech typů kvalifikačních prací, případné chyby podle většiny

dotázaných klasifikaci ovlivňují především u diplomových prací, ale ve větší míře i u semestrálních. Celkem bylo zmíněno 7 vyučujících, kteří chyby studentům vytýkají. Všichni studenti dbají sami na jazykovou správnost u svých prací. Kromě svých známých a rodiny využívají dvě třetiny dotázaných ke kontrole jazykových jevů internet, hlavně službu Google nebo diskuzní fóra. Taktéž dvě třetiny se spoléhají na automatickou opravu v textových editorech a jen jedna třetina dotázaných hledá informace v lingvistických příručkách, konkrétně v Pravidlech českého pravopisu.

Stejný počet respondentů jako u navazujícího studia se podařilo získat i u studentů doktorských studijních oborů, tedy 9. Mezi 9 respondenty je 8 mužského pohlaví a jedna žena. Věk se pohybuje mezi 25 a 31 lety. 7 doktorandů uvedlo, že studují obor *informatika a výpočetní technika*, jeden *softwarové inženýrství* (tento obor je však vyučován v navazujícím studiu) a poslední napsal zkratku DSN. Tato zkratka dříve označovala obor *distribuované systémy a počítačové sítě* (dnes má zkratku DSP), který ale spadá pod navazující studium. Dotazníky od posledních dvou zmíněných studentů budou vyhodnoceny společně s oborem *informatika a výpočetní technika* a výsledky tak budou platit pro doktorské studium jako celek.

U studentů doktorského studia je vztah k mateřskému jazyku velmi podobný – nikomu není lhostejný, i když dvě třetiny dotázaných si jeho stavu a vývoje spíše nevšímají. Názor na vyučovaný předmět na nižších stupních vzdělávacího systému se však poměrně různí. Dva respondenty čeština na základní či střední škole bavila, jednomu přitom problémy nedělala, druhému ano. Zbylé dotázané předmět nebavil, 5 z nich s ním ale nemělo větší problémy, jeden je měl a pro jednoho byly hodiny českého jazyka utrpením. Přesto výuka zanechala určitý vliv jen na dvou respondentech – na jednom kladný a na druhém záporný. Další uvedl, že dodnes nechápe větný rozbor a zbylých 5 studentů na sobě žádný dopad výuky na ZŠ či SŠ nepozoruje, dva z nich však uvádějí, že určitý vztah k jazyku získali až na vysoké škole (například jednoho studenta dle jeho slov „dobře proškolil“ jeho vedoucí BP a DP, co se úpravy psané češtiny týká). Jazykových chyb ve svém okolí si všímají všichni dotázaní, ne všichni ale uvedli konkrétní chyby. Jeden student si nevšímá ani tak chyb u lidí ve svém okolí, jako spíše na různých webech, např. zpravodajských serverech. Jinému nejvíce vadí chyby v pracích studentů. Ze zmíněných chyb převažuje psaní *i/y* (hlavně shoda podmětu s přísudkem), *s/z* nebo *bychom/by jsme*.

Vyučovacím jazykem jejich oboru je podle všech respondentů čeština, jeden uvedl jak češtinu, tak angličtinu. Ohledně předmětů studovaných v cizím jazyce se

jedna třetina dotázaných vyjádřila, že mají možnost je studovat (jeden student uvedl volitelný předmět *webové aplikace* a povinně volitelný *teorie kognitivních systémů*, oba z katedry informatiky a výpočetní techniky), další třetina neví, zda tuto možnost má (jeden z nich doslova napsal „ANE“) a poslední tři dotázaní si myslí, že tuto možnost nemají, což je podle jednoho studenta škoda, protože měl možnost na Univerzitě Karlově v Praze studovat jeden předmět v angličtině a hodnotí tuto zkušenost velmi kladně. S jazykovou vybaveností u studentů doktorského studia je to velmi podobné jako u navazujícího studia. Všichni studenti hovoří anglicky, většinou na velmi dobré úrovni, a myslí si, že je tento jazyk dominantní, či dokonce nepostradatelný v jejich oboru. Další 4 respondenti ovládají alespoň trochu ještě němčinu a dva španělštinu. Dvě třetiny studentů na VŠ jazyk již nestudují, ostatní studují povinně angličtinu nebo v ní musí publikovat na mezinárodní konferenci.

Další otázky se týkají jazyka a jazykové správnosti u kvalifikačních prací, tj. semestrálních, závěrečných prací a u studentů doktorského studia i odborných publikací. Jako první je zjišťován jazyk seminárních či semestrálních prací. Jeden student neví, zda má možnost vybrat si jazyk těchto prací, proto píše práce česky, neboť je to tak obvyklé. Ze zbylých 8 respondentů se polovina přiklání k odpovědi, že mají možnost zvolit si mezi českým a cizím jazykem, přičemž v nabídce je anglický jazyk. Podle jednoho studenta nemá smysl psát v doktorském studiu práce v českém jazyce, druhý volí jazyk dle využitelnosti textu např. pro disertační práci (v tom případě píše anglicky). Druhá polovina uvádí, že nemá možnost vybrat si jazyk a práce musí být psané pouze v anglickém jazyce. Na otázku ohledně jazyka odborných publikací, která byla určena pouze pro studenty doktorského studia, odpovědělo 8 studentů s výsledkem, že odborné publikace musí být psané anglicky z toho důvodu, že jsou obvykle určeny pro mezinárodní konference, kde je jednacím jazykem většinou angličtina. Jinak by mezinárodní spolupráce nebyla možná. Obdobná situace se ukázala i u disertačních prací. 5 respondentů uvedlo, že disertační práce musí být psaná anglicky, a zbylí 4 dotázaní mají možnost volby, ale přesto by si vybrali anglický jazyk, protože je to v doktorském studiu standardem a český jazyk prý dělá špatný dojem na zkušební komisi a oponenty. Jazyková správnost je důležitá podle všech studentů, liší se jen názory na to, u kterých prací se na ni dbá. 6 respondentů uvedlo, že je vyžadována u všech typů kvalifikačních prací, podle třetiny studentů je podstatná jen u závěrečných prací. Jeden dotázaný si myslí, že případné chyby na klasifikaci nemají žádný vliv, ostatní respondenti (tedy 8) uvádí, že jazykové chyby snižují hodnocení – podle 3 dotázaných u všech prací, podle 5 jen u závěrečných. Téměř ve všech

odpovědích stálo, že vyučující vytýkají chyby v pracích, například je to v předmětech *programování v jazyce C (KIV/PC)*, *základy softwarového inženýrství (KIV/ZSWI)* a *pokročilé softwarové inženýrství (KIV/ASWI)*. Především v závěrečné práci může mít velké množství jazykových chyb vliv na klasifikaci. Dva studenti doktorského studia přidali i pohled z opačné pozice, kdy jsou sami v roli vyučujících a hodnotí práce svých studentů. Uvedli, že pokud je možné pochopit smysl vět, na jazykovou správnost příliš ohled neberou. Jeden respondent svým studentům umožňuje psát semestrální práce v českém, slovenském či anglickém jazyce bez předchozího oznámení. Dle jeho slov chtěl vrátit práci dosud jen jedinému studentovi, protože práce obsahovala velké množství chyb – autor ale byl Slovák snažící se psát česky, proto mu byla práce uznána s doporučením, aby ji příště psal ve svém rodném jazyce. Téměř všichni respondenti dbají na jazykovou správnost u všech svých prací, jeden pouze u semestrálních. Poslední dvě otázky, jak a podle čeho si studenti práci kontrolují, dva respondenti vůbec nezodpověděli a ostatní studenti (7) si práci kontrolují sami, z toho 3 ji dají přečíst ještě svým známým, kteří pravděpodobně nemají lingvistické vzdělání, a další dva někomu známému, kdo studuje jazyky, popř. je přímo učitelem českého nebo anglického jazyka. Pokud si dotázaní nejsou jisti ohledně správnosti jazykového jevu, dvě třetiny hledají poučení na internetu, z toho dva konkrétně pomocí služby Google a dva v Internetové jazykové příručce od Ústavu pro jazyk český AV ČR. 3 studenti se spoléhají na automatickou korekci např. ve Wordu a jeden se obrací na Ústav pro jazyk český.

Z odpovědí studentů doktorského studia vyplývá, že jsou ke svému rodnému jazyku pozorní, není jim lhostejný, jedna třetina si všímá jeho používání, změn a stavu. Dvě třetiny respondentů neměly při výuce českého jazyka na ZŠ či SŠ problémy, ačkoli většinu dotázaných předmět nebavil. I přesto více než polovina nepocituje žádný dopad výuky, ani negativní. Dva respondenti uvedli, že je ovlivnila až vysoká škola. Jazykových chyb v okolí si však všímají všichni, i když jen zhruba polovina uvedla, kterých konkrétně (např. psaní *i/y*, *s/z* *by jsme/bychom*). Přestože vyučovacím jazykem všech dotázaných je čeština a možnost studovat odborné předměty v cizím jazyce je spíše nižší, musí být většina prací psána v angličtině – buď je to přímo vyžadováno, nebo jsou k tomu studenti v případě možnosti zvolit si mezi českým a anglickým jazykem nuceni okolnostmi (např. publikování na konferencích – především u odborných publikací; je to obvyklé a čeština není brána pozitivně apod.). Pro studenty by to však nemusela být komplikace, neboť podle jejich vyjádření mají velmi dobrou znalost anglického jazyka, i když jej většina na vysoké škole již nestuduje. K tomu ovládají někteří ještě další světový jazyk (němčinu či španělštinu). Jazyková správnost

se vyžaduje téměř u všech prací, případné chyby ovlivňují hlavně závěrečné práce, u kterých sami vyučující chyby vytýkají nejvíce. Studenti se u této otázky podělili i o svoje zkušenosti v roli vyučujících. Dva uvedli, že studentům jazykové chyby příliš nevytýkají, pokud chyby příliš neztěžují pochopení smyslu sdělení. Přesto všichni studenti sami dbají na jazykovou správnost u všech svých prací, někteří oslovují i své známé s lingvistickým vzděláním, nebo dokonce Ústav pro jazyk český AV ČR. Další dva využívají jeho služeb zprostředkovaně díky Internetové jazykové příručce, jiní se spoléhají na výsledky hledání na internetu, např. ze služby Google, popř. na automatickou opravu v textových editorech.

5.3.1 Shrnutí výsledků výzkumu pro Fakultu aplikovaných věd

Obsahem této podkapitoly je resumé výsledků výzkumu pro Fakultu aplikovaných věd, tedy shrnutí toho, jak je na tom fakulta jako celek, a srovnání jednotlivých typů studia mezi sebou v oblastech, ve kterých se výrazněji liší.

Od studentů FAV bylo získáno celkem 36 dotazníků, z toho 8 od žen a 28 od mužů, tedy 22,2 % respondentů bylo ženského a 77,8 % mužského pohlaví (vizte tabulku č. 3). Věk respondentů se pohybuje mezi 20 a 40 lety, průměrný věk činí 24,25 roku (vizte tabulku č. 4). Jak již bylo zmíněno výše, 18 respondentů studuje bakalářský studijní obor, 9 navazující a 9 je z doktorského studia.

Tabulka 3 – Pohlaví respondentů z FAV

Pohlaví – FAV			
Muži		Ženy	
Σ	%	Σ	%
28	77,8	8	22,2

Tabulka 4 – Věk respondentů z FAV

Věk FAV	Σ	%
20	5	13,9
21	7	19,4
22	1	2,8
23	4	11,1
24	1	2,8
25	8	22,2
26	2	5,6
27	3	8,3
28	3	8,3
29	0	0
30	0	0
31	1	2,8
40	1	2,8

Průměrný věk: 24,25

Přibližně třem čtvrtinám z 36 studentů FAV, kteří se zúčastnili průzkumu, není jejich mateřský jazyk lhostejný, většina z nich si všímá stavu a vývoje českého jazyka.

To platí především pro studenty doktorského studia, neboť žádnému z nich není čeština lhostejná a třetina aktivně sleduje stav jazyka. Zbylá necelá čtvrtina respondentů svůj vztah k jazyku podrobně nepromýšlela, jedná se hlavně o studenty bakalářského studia. Pro většinu respondentů nebyl český jazyk oblíbeným předmětem, ale neměli s ním problémy. Na polovinu dotázaných měla výuka na základní či střední škole dopad ve vztahu k češtině. Čtvrtina studentů vnímá vliv výuky jako negativní (kvůli zbytečným větným rozborům či nucení do čtení povinné četby), další čtvrtina jako pozitivní, například díky přístupu učitelů či díky slohovým pracím, neboť mají dnes studenti menší problémy s psaním kvalifikačních prací. 13 respondentů si myslí, že na ně výuka žádný dopad neměla. Téměř všichni respondenti (31), i když si nevšímají stavu jazyka nebo k němu nemají vztah, si všímají jazykových chyb u mluvčích ve svém okolí. Nejčastěji mluvčí uvádějí záměnu *i/y* (celkem 12×), konkrétně ve shodě podmětu s přísudkem ji uvedla jedna čtvrtina dotázaných. Další v pořadí dle počtu výskytů jsou záměna *mě/mně* (8× zmíněno), použití *by jsme* a *by jste* místo *bychom*, resp. *byste* (7×) a s 5 výskytů jsou na 5. děleném místě chyby v psaní čárek ve větách a hovorové tvary slov v psaném projevu. Tyto a další chyby, které dotázaní uvedli, naleznete s počty výskytů v tabulce 5 níže.

Tabulka č. 5 – Jazykové chyby (FAV)

Jazykové chyby – FAV	Počet výskytů
Psaní <i>i/y</i> (např. vyjmenovaná slova)	12
Shoda podmětu s přísudkem	9
Záměna <i>mě/mně</i>	8
<i>bychom/bysme, byste/by jste</i>	7
Čárky ve větách (interpunkce)	5
Hovorové tvary slov (v psaném projevu)	5
Psaní <i>s/z</i>	4
<i>Dvěma/dvěmi</i>	2
Psaní <i>ě/je</i>	2
Psaní <i>s sebou/sebou</i>	2
Psaní zdvojených souhlásek	2
Nespisovná slova	1
Psaní <i>hold/holt</i>	1
Rody jmen	1

Kromě jednoho respondenta z bakalářského oboru informatika, který studuje v angličtině, uvedli všichni dotázaní jako vyučovací jazyk svého oboru český jazyk. Více než polovina respondentů uvedla, že mají navíc možnost studovat odborné předměty v cizím jazyce, konkrétně v angličtině. Nejčastěji byly zmíněny předměty

z katedry matematiky, např. *diskrétní matematika* (KMA/DMA-A), *lineární algebra* (KMA/LA-A) a *pravděpodobnost a statistika A* (KMA/PSA-A), nebo katedry informatiky a výpočetní techniky, která nabízí např. *Algorithm Design and Problem Solving* (KIV/ADE) a *webové aplikace* (KIV/WEB). Ve velké míře jsou tyto předměty pouze volitelné, výjimečně povinné. Další čtvrtina neví, zda fakulta nabízí odborné předměty v cizím jazyce, a zbylí respondenti si myslí, že ne. FAV tedy studentům nabízí možnost rozšířit si své odborné znalosti i v cizím jazyce. Navíc vyžaduje znalost cizích jazyků na určité úrovni. Na bakalářském studiu je povinné splnit angličtinu A4 (úroveň B1 dle SERR), na navazujícím buď angličtinu A6, nebo A4 a další cizí jazyk na úrovni 2. V doktorském studiu není cizí jazyk dle respondentů povinný, ale studenti se s ním dostávají do kontaktu poměrně často (především díky publikacím, kvalifikačním pracím a konferencím), takže musí být dobře jazykově vybaveni. To ve svých odpovědích potvrzují. Nejen studenti doktorského studia, nýbrž všichni dotázaní soudě podle jejich odpovědí hovoří anglicky minimálně na komunikativní úrovni. Někteří ovládají dva nebo více cizích jazyků, např. němčinu, která je v západočeském regionu poměrně žádaná oproti jiným jazykům vyjma angličtiny, dále ruštinu, francouzštinu, španělštinu či italštinu.

V případě kvalifikačních prací (semestrálních/seminárních, závěrečných a v případě doktorského studia i odborných publikací) je situace ohledně výběru jazyka a jazykové správnosti následující. U semestrálních prací si více než čtvrtina respondentů myslí, že mají možnost vybrat si mezi českým a cizím jazykem, většinou angličtinou, i když v jednom případě uvedl student i další jazyky (němčina, španělština, slovenština apod.). Téměř polovina dotázaných neví o takové možnosti a píše práce v češtině, protože je to tak obvyklé. Necelá čtvrtina dotázaných tvrdí, že nemá možnost psát v jiném než českém jazyce. Studenti doktorského studia téměř všechny své práce píše v anglickém jazyce. Týká se to i odborných publikací, které v podstatě musí být psané v angličtině z důvodu konferencí a mezinárodní spolupráce. Obdobná situace jako u semestrálních prací panuje i u závěrečných prací, ale je více nakloněna volbě mezi českým a cizím jazykem. Studenti bakalářského a navazující studia tuto možnost však příliš nevyužívají. V doktorském studiu je naproti tomu téměř nevyhnutelné psát disertační práci v anglickém jazyce, jak bylo zmíněno v předchozí podkapitole.

Možnost volby jazyka závěrečné práce je zakotvena i v článku 54 Studijního a zkušebního řádu Západočeské univerzity v Plzni: „Kvalifikační práce [*myšleno bakalářská či diplomová – pozn. autorky*] je psána v jazyce, ve kterém je akreditován

a uskutečňován studijní program, studijní obor. Děkan může se souhlasem rady povolit zpracování kvalifikační práce v jiném jazyce.“⁴⁸

Ze zjištění se zdá, že univerzita dbá na to, aby měli studenti z hlediska cizích jazyků dobrou průpravu pro budoucí zaměstnání, popř. doktorské studium, kde je angličtina standardem.

Jazyková správnost kvalifikačních, tedy semestrálních a závěrečných prací je spíše vyžadována a případné chyby klasifikaci většinou ovlivňují. To platí především pro závěrečné práce. Jazykové chyby vytýkají jen někteří vyučující, spíše na bakalářském a navazujícím studiu, nejčastěji byl v odpovědích zmíněn předmět *programování v jazyce C (KIV/PC)*. Respondenti zpravidla dbají na jazykovou správnost, práce si kontrolují sami nebo v menší míře dávají kontrolovat známým, výjimečně i osobám s lingvistickým vzděláním. Přestože prakticky všichni studenti dbají na správnost a jsou poměrně uvědomělí k jazyku, spoléhají se při kontrole svých prací hlavně na internet (služba Google, např. Google Fight) a na automatickou opravu v textových editorech. Jen výjimečně nahlédnou do lingvistických příruček (např. Pravidla českého pravopisu, Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost) nebo jejich internetové alternativy (Internetová jazyková příručka od ÚJČ AV ČR).

5.4 Fakulta elektrotechnická

Jako druhá bude vyhodnocena Fakulta elektrotechnická, od jejíchž studentů bylo shromážděno 89 dotazníků. Stejně jako u FAV bude vyhodnocení postupovat od nejnižšího k nejvyššímu typu studia, tedy od bakalářského k doktorskému, po jednotlivých oborech.

Od respondentů studujících bakalářské studium bylo získáno celkem 69 relevantních dotazníků (jeden byl vyřazen, jak je uvedeno výše), což je nejvíce ze všech typů studia. Za tímto faktem stojí skutečnost, že 60 dotazníků bylo na FEL distribuováno v tištěné formě a předloženo studentům přímo ve výuce. S tím ale souvisí i neúplné vyplnění některých dotazníků (více vizte v úvodu této kapitoly). Mezi respondenty bylo 6 žen a 63 mužů ve věku od 20 do 27 let studujících obory *aplikovaná elektrotechnika, elektrotechnika a energetika, elektrotechnika a telekomunikace, komerční elektrotechnika a technická ekologie*. Dva studenti uvedli *elektroenergetiku*

⁴⁸ Úplné znění studijního a zkušebního řádu Západočeské univerzity v Plzni ze dne 10. dubna 2012 [online]. [cit. 03. 04. 2015]. Dostupný z: < <http://zeus-web.zcu.cz:7080/fcgi/verso.fpl/download/6248/Studijn%ED a zku%9Aebn%ED %F8%E1d 1.9.2012.pdf>>. S. 13.

a informatiku, což není název ani oboru, ani studijního programu (v úvahu připadá obor *elektrotechnika a energetika*, popř. studijní program *elektrotechnika a informatika*, pod který spadá 5 oborů), jeden neuvedl žádný obor a obor u posledního respondenta je nečitelný. Dotazníky těchto posledních čtyř zmíněných respondentů budou stručně představeny a poté započítány do celkového hodnocení pro bakalářské studium a samozřejmě i pro celou fakultu. Konkrétní odpovědi jednotlivých respondentů jsou k dispozici v tabulce A na přiloženém CD.

Jako prvním z Fakulty elektrotechnické se budeme zabývat bakalářským studijním oborem *aplikovaná elektrotechnika* (AEL). Dotazník vyplnilo 9 studentů tohoto oboru, všichni jsou mužského pohlaví a ve věku 20 až 27 let. Většina respondentů studuje 2. ročník.

Více než polovina respondentů není ve vztahu k českému jazyku lhostejná, avšak žádný z dotázaných aktivně nesleduje jeho stav a vývoj. Třetina dotázaných svůj vztah k češtině nepromýšlela a jednoho respondenta dle jeho slov čeština a její pravidla rozčilují, ale snaží se je dodržovat. Vyučovaný předmět na ZŠ či SŠ byl pro polovinu respondentů dokonce nesnesitelným, další třetinu nebavil, ale neměla s ním potíže a dva respondenty bavil, jeden s češtinou měl problémy a druhý ne. Přesto určitý vliv výuky na sobě pozoruje jen polovina dotázaných, dva spíše kladný, protože mají dobrý psaný projev a dodržují pravidla českého jazyka, a dva spíše negativní, protože kvůli povinné četbě se staví odmítavě ke všem knihám. Na třetinu respondentů výuka vliv neměla a dva se nevyjádřili. Jazykových chyb ve spisovném projevu svého okolí si všímají téměř všichni (přesně 7 dotázaných), jeden si jich nevšímá a další neodpověděl. Nejvíce si respondenti všímají chybného použití *i/y*, *s/z* nebo psaní čárek ve větách.

K jazykové situaci na univerzitě uvádí 7 respondentů, že studují svůj obor v češtině, z nichž 4 mají za to, že lze studovat odborné předměty v cizím jazyce. Respondenti uvedli např. *technickou fyziku pro FEL* jako povinný předmět (student ale neuvedl, v jakém jazyce se předmět vyučuje, a navíc v sylabu předmětu je uvedeno, že je vyučován jen v češtině), dále předmět *mikroprocesory a počítače*, jenž je vyučován v českém i anglickém jazyce, ale angličtina je určena jen pro ty studenty, kteří studují obor v anglickém jazyce, což daný respondent není. Jako další byl zmíněn povinný předmět *odborné prezentace v angličtině* (KEE/OPA), který je ale podle sylabu určen pouze pro studenty navazujícího studia, pro něž je povinný. Jeden z dotázaných neví, zda má možnost studovat odborný předmět v cizím jazyce, jeden se nevyjádřil. Ze dvou studentů oboru aplikovaná elektrotechnika, kteří studují obor v anglickém

jazyce, jeden na tuto otázku odpověděl, že má možnost studovat odborné předměty v cizím jazyce, neuvedl však které, a druhý napsal, že tuto možnost nemá. 7 respondentů hovoří anglickým jazykem, z toho jeden prý jen pod vlivem alkoholu. Další respondent si nemyslí, že ovládá nějaký cizí jazyk na komunikativní úrovni a poslední dotázaný se nevyjádřil. Jeden z respondentů kromě angličtiny umí i německy a italsky, další se učil německy. Na otázku, jestli je daný jazyk dominantní v jejich oboru, odpověděli 4 respondenti, že angličtina je dominantní, a jeden respondent si myslí, že je potřebná, ale ne přímo dominantní. Zbylá polovina dotázaných se k této otázce nevyjádřila. Ačkoli ne všichni respondenti si myslí, že ovládají cizí jazyk, všichni studují nebo studovali na VŠ anglický jazyk, který je na úrovni 4 (UJP/AEL4) pro studenty téměř všech oborů bakalářského studia povinný. Neplatí to jen pro tento obor AEL, kde si studenti mohou zvolit mezi anglickým, německým či ruským jazykem a ten pak splnit na úrovni 4. Někteří respondenti (3) studují vyšší úroveň než povinnou.

K tématu kvalifikačních prací, konkrétně semestrálních, uvedlo 7 respondentů, že nevědí o možnosti vybrat si jazyk semestrální práce, proto píšou česky. Jeden respondent je přesvědčen, že práce musí být psané v češtině, a jeden dotázaný (studující obor v angličtině) má možnost vybrat si mezi českým a cizím jazykem, konkrétně mezi češtinou, angličtinou a ruštinou, zároveň však uvedl, že je angličtina povinná. Z ostatních studentů by 5 volilo spíše český jazyk kvůli nedostatečné znalosti angličtiny a zbytečné práci navíc pro studenta i pedagoga, ačkoli by podle jednoho dotázaného angličtina byla vhodnější, protože se v elektrotechnickém oboru využívá hojně. Jeden respondent by si naopak vybral angličtinu, protože v ní rád komunikuje a má dostatečné znalosti. U závěrečných prací je situace obdobná, dvě třetiny studentů neví o možnosti volby jazyka, proto píšou nebo budou psát práci v češtině. Jeden respondent nic nenapsal a dva mají možnost volby, z nichž jeden by si vybral češtinu z obdobných důvodů jako u semestrálních prací. Ten samý respondent, který by si vybral angličtinu u semestrálních prací, by totéž udělal i u závěrečné.

Ačkoli se jazyková správnost podle všech respondentů (vyjma jednoho, který tuto a následující otázky vůbec nevyplnil) vyžaduje, konkrétně podle 6 dotázaných u každé práce a podle dvou jen u závěrečné, případné jazykové chyby práci ovlivňují jen podle poloviny respondentů, z toho 3 uvádí, že se to týká jen závěrečných prací, a jeden míní, že všech. Dva respondenti si nemyslí, že mají chyby vliv na hodnocení, jeden dotázaný neví a další neodpověděl. Podle 5 respondentů někteří vyučující jazykové chyby vytýkají, dle jedné odpovědi je na ně pohlíženo s humorem, jeden student s tím nemá zkušenosti a zbylí tři se nevyjádřili. Většina dotázaných studentů (8)

dbá na správnost svých prací sama, jeden z nich ale pouze u závěrečné práce. Práci si respondenti kontrolují převážně sami, popřípadě u kamarádů. U závěrečné práce by jeden respondent přenechal kontrolu učiteli českého jazyka. Jinak studenti ke kontrole používají ve čtyřech případech internetové stránky (nespecifikovaného charakteru), ve třech případech kontrolu pravopisu textových editorů (např. MS Word) a dva nahlédnou do literatury, např. Pravidla českého pravopisu.

Dalším oborem bakalářského studia na FEL je *elektrotechnika a energetika* (ELE), z jehož studentů vyplnilo dotazník celkem 18 respondentů, z toho byla jedna žena a 17 mužů, většina ve věku 21 let a ve 2. ročníku studia.

Svůj vztah k českému jazyku jedna třetina dotázaných zatím nepromýšlela a zbylým dvěma třetinám není čeština lhostejná, přičemž jedna polovina dotázaných si stavu a vývoje jazyka spíše nevšímá a zbylí 3 studenti se o něj naopak zajímají. Polovina respondentů hodnotí výuku českého jazyka na ZŠ či SŠ jako nezábavnou, ale vcelku bezproblémovou, dalších 7 respondentů čeština ve škole bavila, přičemž dvěma nedělala žádné problémy, a poslední dva z dotázaných vzpomínají na výuku jako na utrpení. Výuka přitom na třetině dotázaných žádný vliv nezanechala, dva respondenti se nevyjádřili, na dalších dvou dotázaných zanechala negativní vliv, protože se ve škole dle slov respondenta učí plno zbytečných věcí, ale psát spisovně se žáci stejně nenaučí. Na více než třetinu respondentů, přesně 7, zanechala výuka českého jazyka spíše pozitivní dopad díky tomu, že dnes umějí pravopis. Jeden respondent je rád, že se dozvěděl o dialektech. Poslední dotázaný uvedl, že výuka na něj měla vliv vždy podle vyučujícího, více to neupřesnil. Z 18 respondentů si jazykových chyb ve svém okolí všimá 14 dotázaných, dva si jich nevšímají a dva neodpověděli. Mezi uvedenými chybami nejčastěji figurovaly chyby v psaní *i/y* (např. *výkend, jystič, líbyl se*), *s/z*, *mě/mně, byste/by jste*, nespisovné koncovky přídavných jmen a interpunkce.

Jazykem oboru je u 17 respondentů čeština, jeden uvedl, že studuje obor v němčině. Z popisu jednotlivých oborů na FEL ale nevyplývá, že by bylo možné studovat některý obor v německém jazyce. Polovina dotázaných neví, zda mají možnost studovat odborné předměty v cizím jazyce, jeden student je přesvědčen, že to nelze, a 4 respondenti si myslí, že to možné je, avšak konkrétní předmět nikdo nevedl. Stejně množství, tedy 4 dotázaní se k otázce nevyjádřili. Další otázku, zda hovoří cizím jazykem, zodpověděli všichni respondenti. 4 dotázaní si myslí, že neumějí žádný cizí jazyk, a 14 dotázaných alespoň jeden ovládá. Tím jazykem je angličtina. Dva respondenti navíc hovoří německy a jeden rusky. Polovina studentů se vyjádřila

i k dominanci jazyka ve svém oboru, míní, že angličtina je dominantním, popř. univerzálním jazykem v elektrotechnice, přičemž si dva dotázaní myslí, že vzhledem ke geografické poloze České republiky by byla němčina výhodnější. Angličtinu na vysoké škole studuje nebo studovalo 16 respondentů, jeden respondent neodpověděl a poslední neupřesnil, který jazyk studuje. 3 dotázaní se navíc učí i německy.

Následující otázky se týkají jazyka a jazykové správnosti kvalifikačních prací. 8 dotázaných píše semestrální práce v češtině, protože neví o možnosti volby jazyka. Stejný počet respondentů píše práce také v češtině a to proto, že nemá možnost volby, ale dva respondenti k tomu poznamenávají, že například klíčová slova nebo závěry musí být u některých prací v angličtině. Zbylí dva respondenti odpověděli, že mohou volit mezi českým a anglickým jazykem. Třetina respondentů by si cizí jazyk nevybrala kvůli nedostatečným jazykovým znalostem. Jeden student by si angličtinu naopak vybral, ačkoli tuto možnost prý nemá. Stejně jako u semestrálních prací 8 respondentů neví, jestli si může zvolit jazyk závěrečné práce, takže ji píše nebo bude psát česky. Jeden respondent si myslí, že práce musí být psaná česky, a třetina dotázaných si může zvolit mezi češtinou a angličtinou. Dva respondenti se nevyjádřili a poslední dotázaný napsal, že část práce musí být anglicky. 7 respondentů sdělilo svůj názor na to, zda by si vybrali cizí jazyk, a všech 7 uvedlo, že nikoliv. Závěrečnou část dotazníku tvořily otázky ohledně jazykové správnosti u kvalifikačních prací. Přibližně tři čtvrtiny respondentů uvedly, že je jazyková správnost vyžadována u všech prací, podle 3 dotázaných jen u závěrečných, jeden student neví a jeden neodpověděl. Ačkoli se podle 13 respondentů vyžaduje jazyková správnost u všech typů prací, případné chyby ovlivňují hodnocení u všech prací jen podle 5 dotázaných. Polovina respondentů si myslí, že jazykové chyby ovlivňují klasifikaci jen u závěrečných prací, podle dvou studentů není kvalifikace chybami ovlivňována vůbec, jeden student neví a jeden se nevyjádřil. Podle poloviny respondentů vyučující vytýkají chyby téměř ve všech pracích. Zmíněn byl pouze jediný předmět *elektrická měření 2* (KET/EM2). Někteří vyučující se o chybách v semestrálních pracích prý jen posměšně zmíní, většina na ně upozorňuje a podle jednoho studenta vyučující o chybách vyprávějí na přednáškách ostatním studentům. Ze 17 respondentů, kteří se vyjádřili, jich 16 dbá na jazykovou správnost všech svých prací z vlastního popudu, jeden na ni dbá také, ale jen proto, že se to vyžaduje. Téměř všichni studenti si práce kontrolují sami, 5 z nich dá práci přečíst známému, rodině, popř. jeden student i profesionálovi nebo učitelům. U 4 studentů pomáhají automatické opravy v programu MS Word, další hledají poučení především na internetu (8 odpovědí), konkrétně jeden respondent v Internetové jazykové příručce, další

ve slovníku cizích slov, popř. na různých webech. Někteří hledají v jazykových příručkách, jako jsou Pravidla českého pravopisu (3) a Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost (4).

Třetím vyhodnocovaným oborem na FEL je obor *elektrotechnika a telekomunikace* (EAT). Dotazník odevzdalo či odeslalo 9 studentů, všichni mužského pohlaví, většinou kolem 21 let navštěvující 2. ročník.

O svůj mateřský jazyk se zajímá 5 respondentů, z toho dva si všímají jeho stavu a vývoje. Další dva respondenti svůj vztah k jazyku nepromýšleli a jeden respondent uvedl dvě protichůdné odpovědi, z nichž přesto vyplývá, že mu jazyk není lhostejný. Poslední dotázaný má problémy se složitostí jazyka zapříčiněné poruchami čtení a psaní, proto pro něj byly hodiny českého jazyka utrpením. Ostatní respondenty (5) český jazyk ve škole nebavil, ale byl pro ně bezproblémový, dva studenty bavil, jeden s ním měl problémy, druhý ne. Poslední respondent uvedl, že gramatiku zvládal, ale literaturu hodnotí jako zbytečnou. Co se týče dopadu, který na respondentech zanechala výuka českého jazyka na základní či střední škole, podle 4 respondentů spíše žádný nezanechala, dva se nevyjádřili, jeden dotázaný považuje tento vliv za jednoznačně pozitivní díky získané schopnosti psát odborné články správně. Jeden respondent je gramatikou znechucen, ale rád čte. Jazykových chyb u ostatních mluvčích si všímají dvě třetiny respondentů, zbylá třetina si jich nevšímá. K uváděným chybám patří např. psaní *i/y*, *mě/mně*, psaní velkých a malých písmen nebo nespisovné tvary slov.

Obor EAT studuje v češtině 8 respondentů, v angličtině jeden dotázaný. 4 respondenti uvedli, že (asi) mají možnost studovat odborné předměty v cizím jazyce, z toho jeden student, jenž studuje obor v angličtině, je má jako povinně volitelné. Třetina studentů si myslí, že tuto možnost nemá, a dva dotázaní nevědí. Dvě třetiny dotázaných hovoří cizím jazykem, konkrétně angličtinou, zbylá třetina respondentů prý žádný cizí jazyk na komunikativní úrovni neovládá. Jeden student navíc umí německy a další rusky. Třetina respondentů považuje angličtinu za nezbytnou a jeden student si myslí, že je v západočeském regionu vhodné ovládat také jazyk německý. Anglicky se na univerzitě učí 7 respondentů, jeden dotázaný zatím cizí jazyk jako předmět zapsaný nemá a jeden respondent odpověděl „bohužel“ (není jasné, zda cizí jazyk bohužel studuje nebo bohužel nestuduje). Stejně jako u předchozích oborů FEL i zde respondenti uváděli, že anglický jazyk na úrovni 4 (UJP/AEL4) je pro ně povinný.

Semestrální práce musí být podle většiny (5 respondentů) psané česky, jeden student má možnost vybrat si mezi českým a anglickým jazykem a třetina dotázaných

neví. 4 respondenti by si cizí jazyk určitě nevybrali, 3 studenti spíše ano, třeba z důvodu rozšíření slovní zásoby technické angličtiny a zlepšení svých jazykových dovedností. Třetina respondentů u závěrečné práce uvedla, že nemá možnost volby cizího jazyka a práce musí být česky. 4 dotázaní nevědí, zda si mohou zvolit jazyk práce, a dva respondenti se nevyjádřili. 4 dotázaní dále uvedli, že by si cizí jazyk nevybrali, hlavně z toho důvodu, že v českém jazyce dokáží „nejpřesněji (a nejzajímavěji) vyjádřit [...] myšlenkový pochod“. Většina respondentů (7) dbá na jazykovou správnost svých semestrálních i závěrečných prací. Jeden respondent na ni nedbá u žádné práce a poslední podle toho, co chce napsat. Z respondentů, kteří na správnost svých prací dbají, si všichni práce kontrolují sami, dva je navíc dávají ke kontrole svým známým nebo příbuzným. Jen jeden respondent zmiňuje automatické opravy textových editorů, dvě třetiny dotázaných používají internet (např. překladače nebo „jistou webovou stránku s pravidly“) a 6 respondentů hledá v jazykových příručkách, např. v Pravidlech českého pravopisu (5 odpovědi) nebo ve Slovníku spisovné češtiny pro školu a veřejnost (1 odpověď).

Bakalářským oborem, ze kterého bylo získáno nejvíce odpovědí ze všech oborů na FAV a FEL, je obor *komerční elektrotechnika* (KOE), z jehož studentů vyplnilo dotazník 22 respondentů. 19 respondentů bylo mužského a 3 ženského pohlaví. Průměrný věk respondentů je 21,6 let a většinou studují 2. ročník.

Přibližně třetina dotázaných (celkem 8) si všímá stavu a změn ve vývoji českého jazyka, další třetina (7 odpovědí) si sice podrobně jazyka nevšímá, ale není jí lhostejný. 5 respondentů uvedlo, že svůj vztah k češtině podrobně nepromýšlelo. Jednomu dotázanému je čeština lhostejná a poslední respondent nemá češtinu příliš v lásce a dle jeho názoru se bude časem všude mluvit anglicky nebo čínsky. Ve škole český jazyk nebavil polovinu respondentů, kteří s ní ale neměli problémy. Jednoho respondenta také nebavila, ale určité problémy s jazykem měl. Pro dva dotázané byly hodiny češtiny utrpením, pro jednoho z důvodu dyslexie. Zbýlých 8 dotázaných čeština bavila, ale 4 respondenti s ní měli problémy. Na 8 respondentů neměla výuka češtiny žádný vliv, jeden respondent neví a 4 dotázaní neodpověděli. 6 dotázaných pocítuje spíše pozitivní vliv díky získaných dovednostem, oblibě četby nebo českým příslovím. Dva respondenti vzpomínají na výuku spíše ve zlém kvůli složitosti jazyka. Jeden dotázaný hovoří jak o negativním dopadu (rozčilují ho lidé, kteří neumějí napsat tečku za větou), tak o pozitivním díky získaným znalostem. Jazykových chyb ve svém okolí si všímá většina respondentů (15), 4 respondenti si jich nevšímají a další 3 neodpověděli.

Nejčastěji si respondenti všimají chybného použití *i/y*, *s/z*, *mě/mně* nebo interpunkce a hovorových koncovek u adjektiv.

Kromě 3 respondentů, kteří uvedli jako jazyk oboru angličtinu, studují všichni v češtině. Téměř polovina respondentů (9) neví, zda může studovat odborné předměty v cizím jazyce, skoro čtvrtina respondentů (5) se nevyjádřila. Podle 3 dotázaných nemají na výběr cizojazyčné odborné předměty, kdežto 5 respondentů si myslí, že ano, ale jen jeden student zmínil konkrétní předmět, *teoretickou elektrotechniku* (KET/YTE2), jenž je vyučován jak v češtině, tak v angličtině. Téměř všichni respondenti (celkem 19) hovoří anglicky, dva další jen německy a jeden dotázaný se nevyjádřil. 5 respondentů kromě anglického jazyka ovládá i německý. Podle přibližně poloviny dotázaných (10) je velmi důležitým jazykem v jejich oboru angličtina, dle jednoho studenta je dokonce univerzálním jazykem. Jeden student si myslí, že dominantním jazykem v pracovní sféře jeho oboru je němčina, další považuje němčinu za důležitou. Ze všech respondentů se učí anglický jazyk 21 dotázaných, všichni shodně uvádějí, že je povinný. Jeden student žádný jazyk nestuduje. 4 respondenti navíc studují i druhý cizí jazyk a to němčinu.

K možnosti volby jazyka u semestrálních prací skoro polovina dotázaných (9) uvedla, že neví, jestli ji mají. Podle 7 respondentů není možné zvolit si jazyk semestrálních prací, musí být psané v češtině. Podle 5 dotázaných tu naopak možnost je a lze volit mezi českým a anglickým jazykem, přičemž většina respondentů by si zvolila spíše češtinu, protože ji ovládají lépe. Jeden dotázaný se vůbec nevyjádřil. Na tu samou otázku ohledně závěrečných prací neodpověděli dva dotázaní, polovina respondentů neví a 4 mají za to, že práce musí být psaná česky. 5 respondentů napsalo, že má možnost vybrat si mezi českým a anglickým jazykem. 8 respondentů by si pro bakalářskou práci vybralo spíše český jazyk (kvůli lepším znalostem i hrdosti na svůj mateřský jazyk), jeden student spíše anglický jazyk, důvod neuvedl. Jazyková správnost u všech kvalifikačních prací je vyžadována, jak uvádí 18 respondentů. Pouze u závěrečných prací je tomu tak dle 3 respondentů. Jeden dotázaný neodpověděl a to ani na další otázku, zda jazykové chyby ovlivňují hodnocení. Podle poloviny respondentů je tomu tak u všech prací, podle dvou dotázaných jen u závěrečných prací a jeden student si myslí, že jazykové chyby ovlivňují hodnocení jen semestrálních prací. Podle 6 respondentů chyby na klasifikaci žádný vliv nemají, poslední respondent si tím není jist. 14 respondentů uvedlo, že většina vyučujících jazykové chyby v pracích vytýká nebo na ně alespoň upozorní. Kromě jednoho studenta, který se nevyjádřil, dbají všichni dotázaní na jazykovou správnost u všech svých prací (18) nebo alespoň

u závěrečné (2) či semestrální (1) práce. 19 respondentů si práce kontroluje samo a 3 dotázaní vůbec neodpověděli. Další se obrací na známé či rodinu (4) či osobu s pedagogickým vzděláním (4). Ke kontrole pravopisu používá 8 respondentů textové editory (např. MS Word), stejný počet si pomáhá hledáním na internetu, např. pomocí služby Google nebo slovníku cizích slov. 4 respondenti používají tradiční lingvistické příručky, např. PČP (2) nebo SSČ (1), popř. dle jednoho respondenta „učené knihy“.

Posledním zkoumaným bakalářským oborem na FEL je obor *technická ekologie* (TEK). Z tohoto oboru bylo shromážděno 7 dotazníků, 5 od mužů a dva od žen ve věku přibližně 21 let a převážně ve 2. ročníku studia.

Kromě jedné respondentky, která svůj vztah k češtině nepromýšlela, všichni respondenti uvedli, že jim český jazyk není lhostejný, ale jeho stavu a vývoje si příliš nevšímají. Odpovědi na otázku po vztahu k češtině jako vyučovanému předmětu jsou u respondentů rovnoměrně rozprostřeny mezi nabízené možnosti – dva respondenty čeština bavila a neměli s ní problémy, dva taktéž bavila, ale problémům se nevyhnuli, jednoho dotázaného čeština nebavila, ale problémy s ní neměl a pro zbývající dva dotázané byla čeština neoblíbeným předmětem. Samotná výuka českého jazyka zanechala dopad jen na dvou respondentech a to dopad pozitivní díky tomu, co se naučili. Další 3 respondenti si nemyslí, že by byly výukou ovlivněni, a poslední dva se nevyjádřili. Více než polovina respondentů (5) si přesto všímá jazykových chyb u lidí ve svém okolí, hlavně psaní *i/y*, *s/z* a chybějící interpunkce. Jedna z respondentek si jazykových chyb nevšímá a druhá neodpověděla.

Všech 7 respondentů studuje tento obor v českém jazyce, přičemž téměř polovina neví (3) o možnosti zapsat si odborný předmět v cizím jazyce, jeden dotázaný si myslí, že tuto možnost nemá, dva neodpověděli a jeden uvedl, že takové předměty studovat lze, ale nevzpomíná si na konkrétní názvy. Všech 6 studentů, kteří odpověděli, zda hovoří cizím jazykem alespoň na komunikativní úrovni, uvedlo, že ano a že je to anglický jazyk. Jeden ze studentů odpověděl toto: „No, záleží na tom čemu se dá říkat komunikativní úroveň, ale když k tomu přidám ruce, nohy - a nadšenou gestikulaci, tak se dá říct, že anglicky. Ano, myslím si, že angličtina je jednoznačně dominantní.“ Kromě něj si ještě dva respondenti myslí, že je anglický jazyk v jejich oboru dominantní, a jeden naopak odporuje, že není. Jedna respondentka hovoří navíc německy. 5 respondentů se učí nebo učilo anglický jazyk, který je na úrovni 4 (UJP/AEL4) povinný, někteří studují i vyšší úroveň (např. 5 nebo 6). Dva dotázaní žádný cizí jazyk momentálně nestudují.

Druhá polovina otázek se týká kvalifikačních prací. Zda si studenti mohou vybrat jazyk, kterým budou psát semestrální práci, neví 6 respondentů, jeden si myslí, že to nelze. 4 dotázaní se navíc vyjádřili, že by si cizí jazyk ani nevybrali. U závěrečné práce jsou odpovědi podobné – 5 respondentů neví a dva si myslí, že to není možné. Dva dotázaní navíc poznamenali, že by si cizí jazyk nevybrali. Podle všech respondentů se jazyková správnost u kvalifikačních prací vyžaduje, podle jednoho dotázaného ale jen u závěrečných prací. Opět všichni respondenti si myslí, že případné jazykové chyby klasifikaci ovlivňují, dva z nich to tvrdí o všech pracích, podle 5 respondentů to platí jen u závěrečných prací. Stejně tak 5 respondentů uvádí, že sami vyučující chyby v pracích vytýkají, podle dvou respondentů jen v závěrečných, stejný počet toto tvrdí o seminárních pracích. Dva respondenti neodpověděli. Respondenti sami ale na jazykovou správnost všech svých prací dbají a kontrolují si je buď sami, nebo je dají přečíst svým známým (3) nebo především u závěrečných prací učitelům či studentům českého jazyka (3). Jinak si 3 respondenti nechávají chyby opravovat textovým editorem, dva dotázaní hledají na internetu a taktéž dva respondenti ve slovnících či jiné literatuře.

Jak už bylo zmíněno, 4 respondenti neuvedli platný obor studia nebo bylo jejich písmo nečitelné. Tito 4 dotázaní mužského pohlaví budou nyní stručně vyhodnoceni dohromady a poté započítáni do celkového vyhodnocení pro bakalářské studium na FEL. Všichni 4 dotázaní jsou ve 2. ročníku studia ve věku 23 a v případě jednoho respondenta 20 let.

Dva respondenti si všímají stavu a vývoje českého jazyka, jeden respondent si ho nevšímá, ale jazyk mu přesto není lhostejný. Poslední dotázaný svůj vztah nikdy podrobně nepromýšlel. Ani jeden z respondentů neměl na ZŠ či SŠ s českým jazykem problémy, přičemž dva respondenty předmět navíc bavil. Na otázku, zda na sobě pociťují dopad výuky, žádný respondent neodpověděl, ale jazykových chyb u ostatních mluvčích si všímají všichni, hlavně psaní *i/y*. Všichni respondenti studují svůj obor v češtině a pravděpodobně nemají možnost studovat odborné předměty v cizím jazyce (vyjádřil se jen jediný respondent a to záporně). Anglicky hovoří 3 respondenti a zároveň považují angličtinu za dominantní ve svém oboru. Poslední respondent hovoří jen německy, ale také považuje němčinu za dominantní ve svém oboru. Jeden z respondentů navíc kromě angličtiny ovládá i němčinu. Na univerzitě se učí anglicky tři respondenti, protože je to povinné. Jeden neodpověděl. Semestrální práce píše 3 respondenti česky, protože neví, jestli mají volbu jazyka. Jeden respondent ji prý má a angličtinu by si vybral spíše než češtinu. U bakalářské práce je situace totožná.

Podle všech respondentů se vyžaduje jazyková správnost u kvalifikačních prací, podle jednoho ale jen u závěrečné práce. Případné jazykové chyby mají vliv na kvalifikaci podle dvou respondentů jen u závěrečné práce, podle jednoho u všech. Jeden dotázaný si myslí, že chyby hodnocení neovlivňují. Jestli vyučující vytýkají jazykové chyby, není jasné – jeden student uvádí, že tomu tak není, zbylí 3 se nevyjádřili. Všichni respondenti ale dbají na jazykovou správnost všech svých prací, kontrolují si je sami nebo s pomocí známých (1 odpověď). Jeden dotázaný se spoléhá na korekci v programu MS Word nebo na slovník cizích slov, další na službu Google a třetí používá Pravidla českého pravopisu. Poslední dotázaný se nevyjádřil.

Z vyhodnocených dotazníků se dá usuzovat, že studenti bakalářského studia na Fakultě elektrotechnické ZČU v Plzni ve vztahu k českému jazyku převážně nejsou lhostejní, ačkoli téměř polovina respondentů (31) si stavu jazyka spíše nevšímá, naproti tomu téměř čtvrtina dotázaných (15) vývoj a stav jazyka sleduje. Další čtvrtina respondentů (18) o svém vztahu k českému jazyku zatím nepřemýšlela. Jen výjimečně studenti uvedli, že je jim čeština lhostejná nebo jim vadí. 25 respondentů čeština jako vyučovací předmět na ZŠ či SŠ bavila, ačkoli mírně převažují ti, kterým dělala problémy (13). Ostatní respondenty česky jazyk ve škole nebavil, pro většinu z nich (31) byl však bezproblémový. Přibližně šestina dotázaných (11) vnímala výuku českého jazyka jako utrpení. I tak podle odpovědí zanechala výuka negativní vliv jen na 6 respondentech, pozitivní na trojnásobku dotázaných (tedy 18). Třetina respondentů (24) na sobě žádný dopad výuky nepocituje a 16 studentů se nevyjádřilo. Přibližně tři čtvrtiny respondentů (51) si všimají jazykových chyb u lidí ve svém okolí, jedná se především o chybné použití *i/y*, *mě/mně*, *s/z* nebo interpunkce.

Téměř všichni dotázaní (62) studují svůj obor v českém jazyce. Podle necelé třetiny respondentů (19) lze studovat odborné předměty v cizím jazyce, ale nejsou povinné. 24 studentů o této možnosti neví a 10 dotázaných si myslí, že to nelze. Podle odpovědí respondentů lze usuzovat, že více než tři čtvrtiny dotázaných jsou jazykově vybaveni, z toho 55 studentů hovoří anglicky a 3 dotázaní umějí pouze německy. 11 respondentů kromě angličtiny ovládá ještě němčinu, dva ruštinu a jeden dotázaný italštinu. 9 respondentů uvedlo, že žádným jazykem na komunikativní úrovni nehovoří. Podle poloviny dotázaných (33) je v jejich oboru dominantním jazykem angličtina, podle 5 respondentů je to němčina. Fakulta u svých studentů bakalářského studia podporuje jazykové vzdělání, neboť anglický jazyk úrovně 4 (AEL4 – *angličtina pro Fakultu elektrotechnickou 4*) je pro studenty bakalářského studia povinný a studuje jej nebo studovalo 61 respondentů. 7 z nich se učí navíc ještě německy.

Podle jedné třetiny respondentů (22) nelze psát semestrální práce v jiném, než českém jazyce. Polovina respondentů (36) si není jistá, zda si mohou vybrat, jen 9 respondentů má možnost zvolit si mezi českým a anglickým jazykem. U bakalářských prací je situace podobná. 37 studentů píše nebo bude psát práci v češtině, protože neví o možnosti volby jazyka. 10 respondentů také bude psát v češtině, protože si myslí, že jiná možnost není. 14 studentů o možnosti volby ví, ale většina by si zvolila spíše český jazyk. Co se týče jazykové správnosti, kloní se všichni kromě 5 respondentů k názoru, že je vyžadována – podle 53 dotázaných u všech prací, podle 11 respondentů jen u závěrečných. Avšak vliv na hodnocení mají jazykové chyby jen podle 50 respondentů (podle 26 respondentů je chybami ovlivňováno hodnocení všech prací, podle 23 dotázaných to platí jen u závěrečné práce). Přibližně šestina dotázaných (11) si myslí, že jazykové chyby na kvalifikaci vliv nemají. Více než polovina respondentů (39) se setkala s tím, že vyučující jazykové chyby vytýkají nebo na ně alespoň upozorňují. Prakticky všichni respondenti (vyjma 4 dotázaných) dbají na jazykovou správnost svých prací, 59 respondentů dokonce u všech prací. Téměř všichni dotázaní si práce kontrolují sami, popř. požádají o kontrolu své známé a v několika případech i pedagogy. Necelá třetina respondentů (20) se spoléhá na automatickou kontrolu textových editorů (např. MS Word), poměrně velké množství respondentů hledá poučení o jazyce na internetu, jen minimum však na lingvisticky orientovaných stránkách. Tradiční lingvistické příručky používá asi třetina respondentů (22).

Dalším zkoumaným typem studia na FEL je navazující studium. Dotazník vyplnilo celkem 14 respondentů (11 mužů a 3 ženy) z 5 oborů, tj. *dopravní inženýrství a autoelektronika*, *komerční elektrotechnika*, dále *průmyslová elektronika a elektromechanika*, *technická ekologie* a posledním oborem jsou *telekomunikační a multimediální systémy*. Nejvíce respondentů studuje obor *komerční elektrotechnika*, celkem 8, proto bude jako jediný vyhodnocen samostatně. Odpovědi z ostatních oborů budou prezentovány společně. Následovat bude shrnutí výsledků pro celé navazující studium.

Obor *komerční elektrotechnika* studuje 5 mužů a 3 ženy, většině z nich (7) není český jazyk lhostejný, ale jen jedna respondentka si všímá jeho stavu a používání. Poslední respondentka svůj vztah k češtině podrobně nepromýšlela. Čeština jako vyučovaný předmět jednu polovinu respondentů bavila (mezi nimi všechny ženy, žádná z nich neměla s češtinou problémy) a druhou polovinu respondentů nebavila, z toho 3 respondenti s ní neměli potíže. Vliv zanechala výuka jen na dvou respondentech, na jednu studentku zcela pozitivní, protože češtinu považuje za hezký jazyk, na druhého

studenta spíše negativní. Ostatní žádný dopad nepocítují. Jazykových chyb u ostatních mluvčích si všimají všichni dotázaní, především v používání *bychom/by jsme*, *i/y* a při skloňování.

Obor v češtině studuje 7 respondentů, poslední respondent uvedl jako jazyk oboru angličtinu. Tento student má možnost studovat odborné předměty v cizím jazyce jako povinné, povinně volitelné i výběrové, žádný konkrétní bohužel neuvedl. Ostatní studenti si spíše myslí, že nemají tuto možnost, nebo nevědí. Anglicky hovoří tři čtvrtiny respondentů, z toho dva respondenti navíc ještě německy, dva dotázaní prý neovládají žádný cizí jazyk. Podle 3 respondentů je angličtina v jejich oboru dominantním jazykem, zbytek respondentů se nevyjádřil. Na univerzitě se učí anglicky prakticky všichni, nejvíce navštěvují angličtinu úrovně 6 (UJP/AEL6), která je povinná v rámci navazujícího studia. Jeden student má nepovinně zapsanou ještě němčinu.

Na otázky týkající se možnosti volby jazyka kvalifikačních prací odpověděli studenti se shodnými výsledky. Polovina studentů práce píše česky, protože o možnosti volby neví. 3 respondenti si myslí, že práce musí být psané česky, a jeden dotázaný si může zvolit mezi češtinou a angličtinou. Nikdo by si ale cizí jazyk nezvolil. Jazyková správnost kvalifikačních prací se podle všech dotázaných vyžaduje, podle 3 respondentů jen u závěrečných prací. Jazykové chyby ovlivňují především závěrečné práce (6 odpovědí), u nichž je jazyková správnost přímo součástí hodnocení. Vyučující studentům podle 7 respondentů chyby v pracích či referátech vytýkají, hlavně se to týká závěrečných prací. Všech 8 respondentů podle svého vyjádření dbá na správnost všech svých prací, většinou si je přečtou sami nebo je dají ke kontrole známým (3), popř. učiteli českého jazyka (1) nebo studentům Fakulty filozofické (1). Autokorekce textových programů využívají 3 respondenti, dalších 5 dotázaných hledá na internetu a dva respondenti se spoléhají také na Pravidla českého pravopisu.

Zbýlých 6 respondentů z navazujícího studia je mužského pohlaví. Polovině respondentů není český jazyk lhostejný, ale o jeho vývoj a používání se zajímá jen jeden dotázaný. Dva respondenti svůj vztah nepromýšleli a jeden student preferuje angličtinu, protože češtinu všeobecně nemá rád. Český jazyk ve škole bavil jen jediného respondenta, pro dva byly hodiny češtiny utrpením. Polovina dotázaných si nemyslí, že by na ně výuka zanechala jakýkoli dopad ve vztahu k češtině dnes. Jeden respondent přiznává pozitivní vliv díky získaným znalostem a dva spíše negativní. Jazykových chyb u mluvčích si všimají všichni respondenti, nejčastěji chybného užití *i/y* a *s/z*.

Všech 6 respondentů studuje v češtině, třetina uvádí, že nemají možnost zapsat si odborný předmět v cizím jazyce, jeden dotázaný neví a podle poloviny respondentů sice jsou na FEL vyučovány předměty v cizím jazyce, ty jsou ale určeny přednostně pro zahraniční studenty nebo by se za ně muselo prý platit. Všichni studenti umí anglicky a myslí si, že je anglický jazyk dominantním v jejich oboru. Jeden respondent navíc hovoří španělsky. Všichni dotázaní studují nebo studovali v navazujícím studiu anglický jazyk, který je povinný. Dva dotázaní ovšem naznačili nevalnou úroveň výuky. Další dva respondenti studují ještě španělštinu. 5 studentů píše semestrální práce v češtině, protože to tak musí být (1 odpověď) nebo je to tak obvyklé (4 odpovědi). Podle jednoho respondenta lze psát práce i v angličtině, ale sám by si cizí jazyk dobrovolně nevybral. Naopak jiný student by volil určitě angličtinu, protože je podle něj v technice naprostým základem. U diplomové práce je situace spíše nakloněna možnosti volby mezi češtinou a angličtinou (podle 3 respondentů), dva studenti nevědí o možnosti volby a jeden dotázaný je přesvědčen, že diplomovou práci lze psát jen česky. Podle všech respondentů se dbá na jazykovou správnost závěrečné práce, podle 3 z nich je tomu tak i u semestrálních prací. Přesto však chyby na hodnocení nemají podle 4 studentů vliv, podle jednoho jen u závěrečných prací a poslední dotázaný má zkušenost, že chyby ovlivňují klasifikaci u závěrečných i seminárních prací. Podle všech respondentů vytýkají někteří vyučující chyby v pracích alespoň někdy. Jazykovou správnost všech svých prací si hlídá 5 respondentů, jeden na ni dbá jen u závěrečné práce. U semestrálních prací stačí většinou vlastní kontrola studentů, u závěrečných žádají o kontrolu i pedagoga nebo studenty českého jazyka. Poučení o jazyce hledají respondenti na internetu (2 odpovědi) nebo v Pravidlech českého pravopisu (3 odpovědi). Stejný počet respondentů (3) se spoléhá i na automatickou opravu k textovém editoru (MS Word nebo LaTeX).

V tomto odstavci následuje shrnutí výsledků výzkumu pro navazující studium na FEL. Téměř tři čtvrtiny dotázaných (10) uvedly, že nejsou k českému jazyku lhostejní, ačkoli si jeho používání a stavu spíše nevšímají. Zbylá čtvrtina respondentů (3) svůj vztah nepromýšlela, jeden student češtinu nemá rád. Většinu respondentů (9) český jazyk ve škole nebavil, pro mnohé byl spojen s velkými problémy. Na stejné množství respondentů (9) neměla výuka dopad. Na ty dotázané, na které výuka dodnes má vliv, měla spíše negativní dopad. Jazykových chyb ve svém okolí si všimá všech 14 respondentů, nejčastěji je to psaní *i/y*, *s/z*, *bychom/by* jsme a psaní interpunkce. Kromě jednoho respondenta, který studuje v angličtině, mají všichni dotázaní obor zapsaný v češtině. Odpovědi na otázku, zda existuje možnost studovat odborné

předměty v cizím jazyce, jsou vcelku vyrovnané – podle 5 respondentů to možné je (v angličtině), podle dalších 5 dotázaných to možné není a zbylí 4 respondenti nevědí. Anglický jazyk samotný ale na fakultě studovat lze, je to dokonce povinné na úrovni 6. Další jazyky, např. němčinu nebo španělštinu, si studenti mohou zapsat, z respondentů tak učinili 3 studenti. Možná díky povinnosti studovat angličtinu ji ovládají všichni respondenti vyjma dvou dotázaných. Většina ji považuje za velmi významnou ve svém oboru. Více než polovina dotázaných (8) neví, jestli může psát semestrální práci v jiném než českém jazyce, podle 4 respondentů to nelze, podle dvou dotázaných je možnost vybrat si mezi českým a anglickým jazykem, většina dotázaných by však angličtinu ne zvolila. U diplomové práce necelá polovina respondentů (6) neví, zda si u této práce může zvolit jazyk, kterým ji bude psát, asi třetina respondentů (4) si myslí, že práce musí být psaná česky, a stejný počet má na výběr mezi českým a anglickým jazykem, ale spíše by psali práci česky. Podle všech dotázaných je jazyková správnost vyžadována u závěrečných prací, podle 8 respondentů navíc i u semestrálních. Jazykové chyby mají vliv na hodnocení hlavně závěrečných prací, podle 3 respondentů to platí i pro semestrální práce. Zbylí 4 respondenti si nemyslí, že by byly chyby podstatné pro hodnocení. Podle odpovědí respondentů vyučující chyby v pracích spíše vytýkají, ale ne všichni a ne vždy. Většinou to tak je u závěrečných prací. Všichni respondenti dbají na správnost u svých prací, jeden z nich jen u závěrečné práce. Prakticky všichni dotázaní si práce kontrolují sami, někteří se obrací na své známé nebo učitele či studenty českého jazyka. Polovina respondentů vyhledává řešení problematických jevů na internetu, téměř polovina dotázaných (6) se spoléhá na opravu textových editorů a 5 respondentů používá Pravidla českého pravopisu.

Posledním zkoumaným typem studia na FEL je doktorské studium, z jehož studentů se výzkumu zúčastnilo 6 respondentů ze 3 oborů – *elektroenergetika* (1 dotázaný), *elektronika* (3 dotázaní) a *elektrotechnika* (2 dotázaní). Odpovědi všech respondentů budou vyhodnoceny dohromady. Věk respondentů se pohybuje v rozmezí od 27 do 31 let.

Kromě jednoho dotázaného, který svůj vztah k češtině zatím nepromýšlel, nejsou respondenti k českému jazyku lhostejní, dva dokonce sledují jeho stav a používání. Tři čtvrtiny respondentů výuka češtiny ve škole bavila, pro dva z nich byla bezproblémová. Zbylou třetinu respondentů čeština nebavila, jen jeden s ní měl problémy. Na dvou respondentech zanechala výuka českého jazyka zcela pozitivní dopad ve vztahu k češtině, tři respondenti žádný vliv nepocítují a poslední napsal: „Jsem tak trochu gramatický nácek :D. Jen nevím, jestli je to pozitivní nebo negativní

dopad. Podle mě spíše pozitivní, okolí to možná někdy vnímá jinak :D...“. Jazykových chyb u lidí ve svém okolí si všímají dvě třetiny respondentů, jedná se často o psaní s/z nebo shodu podmětu s přísudkem. Zbylí dva dotázaní si chyb nevšímají. U všech respondentů je jazykem jejich oboru čeština, i tak si podle poloviny dotázaných lze zapsat předměty vyučované v angličtině. Většinou jsou ale výběrové a určené studentům ze zahraničních univerzit. Jazyková vybavenost studentů doktorského studia je dobrá, všichni ovládají angličtinu, někteří i ruštinu nebo němčinu. Podle 5 respondentů je angličtina jednoznačně dominantním jazykem ve všech technických disciplínách. Anglický jazyk na univerzitě studuje momentálně jen polovina dotázaných, ostatní již ne.

Na otázku ohledně výběru jazyka u semestrálních prací se odpovědi různí. Jeden respondent semestrální práce již nemá, další dotázaný píše česky, protože neví o možnosti volby, a dva respondenti uvedli, že možnost nemají, podle jednoho musí být práce psané česky, podle druhého anglicky. Dva respondenti si mohou zvolit mezi českým a anglickým jazykem. Na další otázku určenou jen studentům doktorského studia téměř všichni odpověděli, že mají možnost zvolit si jazyk odborných publikací, volba se ale odvíjí od charakteru konference a jejího sborníku, kde bude příspěvek prezentován. Základem u většiny konferencí je angličtina, ale někteří si vybírají raději češtinu, pokud je to možné. U disertační práce se všichni respondenti shodují, že mají na výběr mezi českým a anglickým jazykem, podle dvou respondentů snad i německým. Prakticky všichni respondenti uvedli, že by si zvolili raději svou mateřštinu, nežli cizí jazyk.

Podle všech respondentů je jazyková správnost u kvalifikačních prací požadována, podle jednoho dotázaného je tomu tak jen u závěrečné práce. Případné jazykové chyby mají vliv na hodnocení především závěrečných prací (4 odpovědi), dále také semestrálních (1 odpověď) nebo obou druhů prací (1 odpověď). Zda vyučující studentům vytýkají jazykové chyby, odpověděli 3 respondenti, všichni souhlasně. Jeden respondent neví, jak to je, a dva dotázaní nabídli vysvětlení, jak se oni chovají v rolích vyučujících. Oba respondenti své studenty na případné chyby v pracích často upozorňují. Všechny 6 dotázaných dbá na jazykovou správnost všech svých prací. Všichni studenti si práce kontrolují sami, dva dotázaní pomocí dostupných programů pro kontrolu pravopisu, dva od známých a jeden od laika, „který skutečně umí česky tzn rozhodně nevyužívám studentů FPE.“ Jinak se respondenti obrazejí na internet (3), z toho dva dotázaní hledají gramatiku pomocí služby Google nebo pravidel pravopisu

na internetu – pravidla.cz (2). Jediný respondent používá Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost.

Z průzkumu vyplývá, že studenti doktorského studia, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, nejsou k českému jazyku lhostejní a jako vyučovaný předmět je ve škole spíše bavit. Vliv výuky na sobě pociťuje jen polovina dotázaných, dva respondenti hovoří o pozitivním dopadu a jeden o negativním. Jazykové chyby u lidí ve svém okolí vnímají dvě třetiny respondentů, nejčastěji chyby ve psaní *i/y*, ve shodě podmětu a přísudku a v interpunkci. Všichni dotázaní studují svůj obor v češtině, podle 3 respondentů mají navíc možnost zapsat si odborné předměty v cizím jazyce, ty jsou ale určené především pro zahraniční studenty. Dva respondenti o této možnosti nevědí a jeden si myslí, že to nelze. Přestože polovina respondentů cizí jazyk na univerzitě již nestuduje, jsou všichni respondenti jazykově dobře vybavení, neboť hovoří anglicky, někteří navíc německy nebo rusky. Angličtinu považují za velmi dominantní ve svém oboru. Anglicky mohou respondenti psát i své disertační práce nebo odborné publikace, u kterých je to často i vyžadováno. U semestrálních prací to není tak jednoznačné, zvolit si jejich jazyk lze podle dvou respondentů, jeden dotázaný neví a další dva uvádějí, že volba není možná, protože práce musí být psané česky (1 odpověď), resp. anglicky (1 odpověď). Na jazykovou správnost se podle všech respondentů dbá u závěrečných prací a podle 5 dotázaných i u semestrálních prací. Jazykové chyby hodnocení těchto prací převážně ovlivňují, opět především u závěrečných prací. Podle 3 respondentů vyučující jazykové chyby vytýkají a dva respondenti na ně v roli vyučujících také upozorňují. Všech 6 respondentů dbá na jazykovou správnost všech svých prací, někteří hledají pomoc u svých známých nebo na internetu (např. na webových stránkách lingvistického charakteru). Pouze jeden respondent otevře tradiční lingvistickou příručku, konkrétně SSČ.

5.4.1 Shrnutí výsledků výzkumu pro Fakultu elektrotechnickou

V této podkapitole se pokusím shrnout situaci na Fakultě elektrotechnické vyplývající z vyhodnocených dotazníků a týkající se vztahu respondentů k jazyku, jazykové vybavenosti a kvalifikačních prací.

Z Fakulty elektrotechnické se podařilo shromáždit celkem 89 dotazníků k vyhodnocení, z toho 80 dotazníků od respondentů mužského pohlaví (tedy 89,9 %) a 9 dotazníků od dotázaných ženského pohlaví (tedy 10,1 %) ve věku mezi 20 a 31 lety, průměrný věk respondentů je 22,38 let (více v tabulkách 6 a 7 níže). 69 respondentů

studuje bakalářský studijní obor, 14 respondentů na navazujícím studiu a 6 dotázaných doktorské studium.

Tabulka 6 – Pohlaví respondentů z FEL

Pohlaví – FEL			
Muži		Ženy	
Σ	%	Σ	%
80	89,9	9	10,1

Tabulka 7 – Věk respondentů z FEL

Věk FEL	Σ	%
20	13	14,6
21	33	37,1
22	12	13,5
23	11	12,4
24	6	6,7
25	4	4,5
26	2	2,2
27	4	4,5
28	1	1,1
29	1	1,1
30	1	1,1
31	1	1,1
40	0	0

Průměrný věk: 22,38 let

Český jazyk není lhostejný dvěma třetinám dotázaných (61), i když si jeho stavu, vývoje a používání spíše nevšímá téměř polovina respondentů (41). Svůj vztah k mateřskému jazyku zatím nepromýšlela třetina dotázaných (22). Výjimečně respondenti odpověděli, že češtinu rádi nemají nebo že jsou „gramatičtí nacisté“. Více než třetina respondentů (34) uvedla, že je český jazyk ve škole bavil a většinou s ním neměli problémy. Pro zbylé respondenty čeština nebyla oblíbeným předmětem, ale problémy s ní vesměs neměli. Z respondentů, kteří se vyjádřili k otázce, zda v nich výuka českého jazyka zanechala nějaký dojem, přibližně polovina (36) odpověděla, že žádný dopad na sobě nepocítuje, a téměř stejný počet dotázaných (34) naopak určitý vliv vnímá. Podle čtvrtiny respondentů je to vliv pozitivní, většinou díky získaným schopnostem a přístupu učitelů k výuce a žákům. Jen 9 dotázaných hodnotí dopad výuky negativně, hlavně kvůli množství obtížných jevů, podle dotázaných dokonce zbytečných, popř. kvůli povinné četbě získali dva studenti záporný vztah ke knihám vůbec. Více než tři čtvrtiny respondentů z FEL si všímá jazykových chyb u lidí ve svém okolí, nejčastěji to jsou chyby ve psaní *i/y*, *s/z*, *mě/mně* nebo v použití interpunkce. Přehled všech jazykových chyb s počtem výskytu daného jazykového jevu v odpovědích respondentů naleznete v tabulce níže.

Tabulka 8 – Jazykové chyby (FEL)

Jazykové chyby – FEL	Počet výskytů
Psaní <i>i/y</i> (např. vyjmenovaná slova)	32
Čárky ve větách (interpunkce)	12
Psaní <i>s/z</i>	12
Záměna <i>mě/mně</i>	12
Hovorové tvary slov (v psaném projevu)	9
Shoda podmětu s přísudkem	8
<i>bychom/bysme, byste/by jste</i>	5
Psaní malých a velkých písmen	4
Skloňování substantiv a adjektiv	4
Absence diakritiky	3
Stylistické nedostatky	2
Výslovnost (např. „Naskledanou“)	2
Anglicismy, resp. „poangličťování“	1
Použití <i>měřicí/měřící</i>	1
Používání spojky aneb	1
Psaní <i>s sebou/sebou</i>	1
Větná stavba	1
Záměna <i>jsi/si</i>	1

Téměř všichni respondenti (81) studují svůj obor v českém jazyce, ostatní, především studenti bakalářského studia, mají obor v anglickém, popř. německém jazyce, jak vyplývá z jejich odpovědí. Zapsat si odborný předmět vztahující se k oboru v cizím jazyce může necelá třetina respondentů, většinou se ale jedná o předměty určené zahraničním studentům a pro české studenty jsou jen volitelné. 16 respondentů si myslí, že takovou možnost nemají, a asi třetina dotázaných o ní neví. Fakulta přesto zřejmě usiluje o to, aby její studenti byli jazykově vybaveni, neboť dle vyjádření většiny respondentů musí studenti na bakalářském oboru úspěšně absolvovat anglický jazyk na úrovni 4 (UJP/AEL4), vyjma oboru *aplikovaná elektrotechnika*, kde si lze vybrat navíc mezi německým a ruským jazykem, a v navazujícím studiu je to angličtina úrovně 6 (UJP/AEL6). Anglicky se tedy učí 77 respondentů, většinou na bakalářském a navazujícím studiu z důvodu uvedeného výše. Studenti doktorského studia cizí jazyk už povinně nemají, anglicky se učí polovina, přesto se domnívám, že anglický jazyk dobře ovládají, neboť se s ním setkávají často při psaní odborných publikací a příspěvků na mezinárodní konference a pravděpodobně absolvovali povinné kurzy na bakalářském či navazujícím studiu. Druhým nejčastějším cizím jazykem, jenž respondenti studují, je němčina (8 dotázaných). Německy hovoří dle svého vyjádření 17 osob, 14 z nich i anglicky. Celkem angličtinu ovládá 73 respondentů, dalších 11 dotázaných prý

nehovoří žádným cizím jazykem na komunikativní úrovni. Podle více než poloviny dotázaných je dominantním jazykem v jejich oboru angličtina.

Přestože téměř všichni respondenti umí anglicky a většina z nich si myslí, že je angličtina dominantní, studenti ji při psaní semestrálních prací příliš často nevyužívají, podle 27 dotázaných to ani není možné, polovina respondentů neví a jen 13 dotázaných si myslí, že v některých předmětech lze psát semestrální práce v cizím jazyce, konkrétně anglicky. Většina dotázaných by si však angličtinu nezvolila, hlavně studenti bakalářského studia, protože své znalosti hodnotí jako nedostatečné. Obdobně se situace jeví u závěrečných prací, u kterých možnost vybrat si jazyk práce zmiňuje více respondentů a to více než čtvrtina. Avšak jen výjimečně by si některý respondent angličtinu zvolil dobrovolně. Dokonce i studenti doktorského studia by u svých disertačních prací použili raději češtinu, ačkoli odborné publikace píše často anglicky.

Na jazykovou správnost u závěrečných prací se dbá téměř podle všech respondentů (84), podle 66 z nich je důležitá i u semestrálních prací. Ovšem jazykové chyby ovlivňují hodnocení u závěrečné práce podle 64 respondentů a podle třetiny dotázaných je tomu tak i u semestrálních prací. Podle šestiny dotázaných jazykové chyby na kvalifikaci žádný vliv nemají. Téměř dvě třetiny respondentů se setkaly s tím, že jim vyučující jazykové chyby vytýkají. Většinou na ně ale jen upozorňují. Obdobně se chovají i dva studenti doktorského studia, pokud jsou sami v roli vyučujících. Přestože jazykové chyby neovlivňují hodnocení všech prací bez výjimky, prakticky všichni respondenti dbají na jazykovou správnost svých prací, 78 dotázaných dokonce u všech typů prací. Téměř všichni dotázaní si práce po sobě kontrolují sami, především v případě závěrečné práce se obracejí i na své známé, v menší míře na pedagogy nebo studenty českého jazyka. Nejvíce hledají respondenti poučení na internetu (39 respondentů), spíše na stránkách nelingvistického charakteru. V 28 případech využívají dotázaní automatickou opravu v textovém editoru a stejný počet respondentů důvěřuje tradiční lingvistickým příručkám, jako jsou PČP a SSČ.

5.5 Shrnutí a porovnání výsledků výzkumu na FAV a FEL

Tato kapitola se zabývá shrnutím a porovnáním výsledků výzkumu na Fakultě aplikovaných věd a Fakultě elektrotechnické. Presentovány budou především ty oblasti, ve kterých jsou odpovědi respondentů z obou fakult shodné nebo se naopak výrazně liší.

Kvůli velikosti vzorku nelze poznatky plynoucí z průzkumu zobecnit pro celou fakultu nebo všechny fakulty technického směru v České republice. Vztahují se jen

na vzorek studentů, kteří se zúčastnili výzkumu. Ale především u těch oborů, u kterých se podařilo získat větší množství respondentů, by výsledky mohly naznačovat, jaká je situace na zkoumaných fakultách. Fakulta aplikovaných věd, ač je obecně řazena spíše mezi přírodovědné fakulty, je v rámci tohoto výzkumu počítána k fakultám technického směru, protože téměř všichni respondenti studují technický obor (např. IT).

Jak již bylo uvedeno v kapitole 5.2, podařilo se shromáždit 125 dotazníků vhodných k vyhodnocení, 108 z nich, resp. 86,4 % od respondentů mužského pohlaví a 17, resp. 13,6 % od dotázaných ženského pohlaví. Věk respondentů se pohybuje mezi 20 a 40 lety, naprostá většina dotázaných je ve věku mezi 20 a 30 lety. Ze studentů FAV vyplnilo dotazník pouze 36 respondentů, z FEL byl získán téměř trojnásobek dotazníků, tedy 89. Z tohoto důvodu nejsou výsledky z obou fakult rovnocenné, přesto se pokusím o určité srovnání.

První podobnost mezi výsledky obou fakult je v poměru pohlaví respondentů, neboť žen je oproti mužům minimum, v případě FAV je to necelá čtvrtina (22,2 %) a na FEL dokonce jen 10,1 %. Věk respondentů je na obou fakultách podobný, většinou mezi 20 a 30 lety.

Většině respondentů není český jazyk lhostejný, na FAV je tomu tak dokonce u tří čtvrtin dotázaných. Podobné je to i s oblíbeností češtiny jako vyučovaného předmětu. Ačkoli pro většinu respondentů čeština nebyla oblíbeným předmětem, převažuje počet dotázaných, kteří s ní neměli problémy. Rozdílné výsledky se ukázaly v otázce, jaký vliv na respondenty měla výuka češtiny ve vztahu k jazyku dnes. Určitý dopad výuky pocítuje jen třetina respondentů z FEL, na FAV je to polovina dotázaných, celkem tedy necelá polovina respondentů (52). Stejný počet respondentů z obou fakult, přesně 9, uvádí, že na ně výuka měla negativní vliv, ve srovnání s celkovým počtem respondentů na jednotlivých fakultách je to na FAV čtvrtina dotázaných, kdežto na FEL jen desetina. Jazykových chyb ve spisovném projevu lidí ve svém okolí si všímají více než tři čtvrtiny respondentů na obou fakultách. Respondenti z FAV zmínili 14 různých druhů jazykových chyb, nejčastěji chybné psaní *i/y*, shodu podmětu s přísudkem, záměnu *mě/mně*, dále použití *bychom/bysme/by jsme* (popř. *byste/by jste* nebo *jsi/si*), psaní interpunkce či hovorové tvary slov. Na FEL si respondenti všimli 18 problematických jazykových jevů. Na prvním místě figurují, stejně jako u FAV, chyby při psaní *i/y*. Na dalších třech pozicích v četnosti výskytů jsou se stejným výsledkem interpunkce, psaní *s/z* a záměna *mě/mně*. Pro porovnání všech jazykových chyb vizte tabulky na str. 33 pro FAV a na str. 53 pro FEL.

Téměř shodná situace na obou fakultách je i v případě vyučovacího jazyka oboru, kterým je u naprosté většiny studentů čeština. O možnosti studovat odborné předměty v cizím jazyce ví na FAV více než polovina dotázaných, na FEL méně než třetina respondentů. Na FAV navíc studenti uvedli 14 různých předmětů, jež se podle nich vyučují v angličtině. Na FEL zmínili respondenti konkrétní předmět jen výjimečně. Jazykovou vybavenost svých studentů podporují obě fakulty, jak vyplývá z vyjádření respondentů. Na bakalářském i navazujícím stupni studia je povinné absolvovat kurz anglického jazyka na úrovni 4 pro bakalářské studium (vyjma bakalářského oboru *aplikovaná elektrotechnika* na FEL, kde si lze vybrat jiný jazyk) nebo na úrovni 6 pro navazující. FAV umožňuje studentům navazujícího studia, aby místo angličtiny na úrovni 6 splnili angličtinu na úrovni 4 za podmínky, že absolvují další cizí jazyk na úrovni 2. Studenti doktorského studia žádný cizí jazyk povinně studovat nemusí, ale očekává se, že budou publikovat odborné články převážně v angličtině. Anglicky hovoří všichni respondenti z FAV a skoro všichni z FEL. Více než polovina dotázaných studujících FEL si navíc myslí, že je angličtina dominantním jazykem v jejich oboru, na FAV si myslí totéž více než tři čtvrtiny respondentů.

Možnost vybrat si jazyk semestrálních prací v dotazníku potvrdilo přibližně stejné množství respondentů z FAV i FEL, konkrétně 11 dotázaných z FAV a 13 studentů z FEL. Liší se však poměr k celkovému počtu respondentů – na FAV je to více než čtvrtina respondentů, na FEL něco málo přes desetinu. Na obou fakultách byli studenti doktorského studia jediní, kteří odpověděli, že semestrální práce musí být psané pouze v anglickém jazyce. Na FAV jich byla téměř polovina (4), kdežto na FEL tuto odpověď zvolil jediný student. U závěrečných prací je možnost volby jazyka práce dle odpovědí respondentů častější než u semestrálních prací. Překvapivý rozdíl je v případě disertačních prací. Na Fakultě aplikovaných věd je podle respondentů téměř nevyhnutelné psát práci v anglickém jazyce a někteří studenti by si angličtinu vybrali dobrovolně. Na Fakultě elektrotechnické je situace v podstatě opačná, neboť se prakticky všichni respondenti přiklánějí k variantě psaní disertační práce v českém jazyce.

Jazyková správnost je vyžadována především u závěrečných prací, což shodně uvádějí téměř všichni respondenti z obou fakult. Podle tří čtvrtin dotázaných případné jazykové chyby ovlivňují klasifikaci u závěrečných prací, u všech prací je tomu tak podle více než třetiny respondentů. Samotní vyučující na jazykové chyby studentů podle většiny respondentů upozorňují. Všichni respondenti zpravidla dbají na správnost svých prací, především těch závěrečných, a kontrolují si je sami, někdy za pomoci

dalších osob. Většina respondentů hledá poučení o jazyce na internetu (především pomocí služby Google) a spoléhá se na automatickou opravu v textových editorech. Tradiční lingvistické příručky používá 5 respondentů z FAV, další dva dotázaní upřednostňují Internetovou jazykovou příručku, což je celkem méně než čtvrtina dotázaných z FAV. Po příručkách sáhne na FEL více respondentů, přesně 28, což je téměř třetina respondentů této fakulty.

5.6 Závěry výzkumu – konfrontace počátečních tezí s jeho výsledky

Po vyhodnocení všech dotazníků lze přistoupit ke konfrontaci výsledků výzkumu s počátečními tezemi, jež naleznete v kapitole 4.3. U každé teze bude zhodnoceno, zda je či není v rozporu s poznatky vyplývajícími z výzkumu.

Začneme tezemi týkajícími se českého jazyka:

1. „Vztah studentů technických oborů k českému jazyku lze hodnotit spíše jako neutrální (o jazyk se nijak zvlášť nezajímají) až negativní.“ – Z vyhodnocených dotazníků vyplývá, že vztah k českému jazyku u studentů technických oborů, kteří se zúčastnili dotazníkového šetření, je spíše pozitivní, protože více než polovině respondentů český jazyk není lhostejný a více než třetina si všímá jeho používání a stavu. Jen výjimečně se respondenti vyjádřili, že český jazyk nemají rádi nebo je jim lhostejný.
2. „Výuka českého jazyka na základní či střední škole pro respondenty pravděpodobně nebyla zajímavou, zábavnou; ČJ patrně nebyl oblíbeným předmětem.“ – Tuto tezi průzkum potvrdil, neboť většina respondentů uvedla, že je výuka češtiny ve škole nebavila, ačkoli s ní neměli vážnější problémy.
3. „U písemného projevu, tedy v kvalifikačních pracích se dbá na jazykovou správnost, především u závěrečných prací (bakalářské, diplomové či disertační).“ – I tato teze se po vyhodnocení ukázala jako pravdivá. Až na výjimky dbají všichni respondenti na jazykovou správnost všech svých prací. Kromě toho je jazyková správnost vyžadována podle většiny respondentů, především u závěrečných prací. Případné jazykové chyby ovlivňují hodnocení u závěrečné práce podle tří čtvrtin respondentů a u všech typů prací podle více než třetiny dotázaných.

Následuje zhodnocení tezí ohledně znalosti cizích jazyků:

1. „Studenti hovoří na komunikativní úrovni alespoň jedním cizím jazykem (nejpravděpodobněji angličtinou).“ – I tuto tezi považují za potvrzenou, neboť 108 respondentů uvedlo, že hovoří anglicky, 3 dotázaní německy a asi čtvrtina respondentů ovládá kromě angličtiny další cizí jazyk, např. němčinu, ruštinu, španělštinu či italštinu. Jen asi desetina respondentů neovládá žádný cizí jazyk, přičemž se ale většina z nich učí anglicky.
2. „Studenti doktorských programů píší své odborné publikace převážně v anglickém jazyce.“ – Podle vyjádření studentů doktorského studia musí být většina odborných publikací a příspěvků na konferencích psána anglicky, protože jsou obvykle prezentovány na mezinárodních konferencích, kde je jednacím jazykem angličtina. Odborný článek psaný v angličtině navíc zvyšuje šanci na otištění v prestižních publikacích.
3. „Univerzita podporuje své studenty v rozvíjení jejich jazykových znalostí jak obecného rázu (jazykové kurzy, cizojazyčně psané kvalifikační práce), tak i odborného (odborné předměty vyučované v cizím jazyce).“ – Tuto tezi lze na základě výzkumu potvrdit jen částečně. Jak FAV, tak i FEL dbají na to, aby jejich studenti měli určitou jazykovou průpravu. Jak již bylo zmíněno, pro studenty bakalářského i navazujícího studia je povinnost absolvovat kurz anglického jazyka na určité úrovni. Pro studenty doktorského studia už tento požadavek neplatí, přesto se s angličtinou setkávají poměrně často díky publikování odborných článků, které jsou většinou psány anglicky. Možnost psát závěrečné práce v cizím jazyce je zakotvena i ve Studijním a zkušebním řádu ZČU v Plzni⁴⁹ a potvrzuje to více než třetina dotázaných, podle nichž je možné volit mezi českým a anglickým jazykem. O možnosti volby jazyka u semestrálních prací informovalo mnohem méně dotázaných. Většina respondentů by si u obou typů prací zvolila češtinu. Studovat odborné předměty v cizím jazyce lze přibližně dle třetiny respondentů, jsou však volitelné, tedy nepovinné. Na FAV je nabízí hlavně katedra matematiky a katedra informatiky a výpočetní techniky.

⁴⁹ Úplné znění studijního a zkušebního řádu Západočeské univerzity v Plzni ze dne 10. dubna 2012 [online]. [cit. 03. 04. 2015]. Dostupný z: < <http://zeus-web.zcu.cz:7080/fcgi/verso.fpl/dload/6248/Studijn%ED a zku%9Aebn%ED %F8%E1d 1.9.2012.pdf>>. S. 13.

Další předpoklady k ověření jsou tyto:

- Výzkum prokázal, že mezi respondenty studujícími technické obory je většina zastoupena muži, neboť se dotazníkového šetření zúčastnila jen přibližně desetina dotázaných ženského pohlaví (86,4 % respondentů bylo mužského pohlaví a 13,6 % respondentů ženského pohlaví).
- Podle Krhutové⁵⁰ je anglický jazyk v technických oborech považován za lingua franca. Ze studentů FAV a FEL si necelé dvě třetiny dotázaných myslí, že angličtina je v jejich oboru dominantním jazykem, dle některých názorů je angličtina vlastně jazykem IT oboru nebo dokonce univerzálním jazykem nejen pro technické obory.
- Nejen publikace českých odborníků elektrotechniky, jak uvádí Krhutová⁵¹, jsou psány převážně anglicky, ale i odborné publikace, články a příspěvky na konferencích vytvořené studenty doktorského studia obou fakult vznikají většinou v angličtině. Hlavním důvodem je jazyk, ve kterém je konference pořádána, tím u mezinárodních konferencí bývá téměř výlučně angličtina.
- Není mi známo, jaký byl v roce 1992 podíl mluvčích českého jazyka, kteří používali jazykové příručky, ale z respondentů tohoto výzkumu je 28 % těch, kteří používají např. Pravidla českého pravopisu nebo Slovník spisovné češtiny pro školu a veřejnost. Většinou dotázaní hledají poučení na internetu.

⁵⁰ KRHUTOVÁ, pozn. 9, s. 220.

⁵¹ KRHUTOVÁ, pozn. 9, s. 216.

6 Závěr

Cílem této diplomové práce bylo zjistit, jaký postoj zaujímají současní vysokoškolští studenti nehumanitních oborů k českému jazyku a jaké je postavení češtiny v konkurenci s jinými jazyky v daném oboru studia.

Výzkum se zaměřil na technické obory, konkrétně na Fakultu aplikovaných věd a Fakultu elektrotechnickou Západočeské univerzity v Plzni. Západočeská univerzita v Plzni byla vybrána především proto, že se jedná o prestižní vzdělávací instituci v České republice a zejména technické obory tu mají dlouhou tradici. Na obou zmíněných fakultách se rozvíjejí elektrotechnické a IT obory, které zažívají v současnosti progresivní vývoj. Další důvody výběru těchto institucí jsou uvedeny ve 3. kapitole.

Metodou, jež byla pro výzkum zvolena, je dotazníkové šetření. Vzhledem k účelu výzkumu byla tato metoda shledána jako nejefektivnější. Její efektivnost tkví v možnosti oslovit velké množství respondentů v relativně krátkém čase, navíc distribuce dotazníku v elektronické podobě tyto přednosti ještě umocnila. Protože nebylo možné rozeslat dotazník všem studentům fakult „oficiální cestou“, tedy prostřednictvím vedení fakult, přistoupilo se k šíření dotazníku hlavně po sociálních sítích. 60 dotazníků bylo navíc předloženo v tištěné podobě studentům bakalářského studia FEL, což sice zaručilo, že byly všechny dotazníky vyplněny, bohužel s tou nevýhodou, že k některým otázkám se respondenti nevyjádřili. U dotazníku v elektronické podobě se dají otázky nastavit jako povinné, takže respondenti je vyplnit musejí.

Celkem bylo shromážděno 125 dotazníků vhodných k vyhodnocení. 86,4 % respondentů bylo mužského pohlaví a 13,6 % ženského. Věk dotázaných se pohyboval mezi 20 a 40 lety, v průměru 22,92 let. Na FEL studuje 89 respondentů (80 mužů a 9 žen), z FAV se podařilo získat jen 36 vyplněných dotazníků (28 od mužů a 8 od žen). Z obou fakult dohromady vyplnilo dotazník 87 studentů bakalářského studia, 23 respondentů z navazujícího studia a 15 dotázaných, kteří studují doktorské obory.

Jednotlivé části dotazníku byly zaměřeny na zjištění vztahu respondentů k jejich mateřštině a vnímání jazykových chyb u lidí v okolí, dále na jazykovou vybavenost studentů, postavení češtiny v konkurenci jiných jazyků při psaní kvalifikačních prací a nakonec na důležitost jazykové správnosti česky psaných kvalifikačních prací. Konkrétní znění otázek naleznete v dotazníku přiloženém k této práci. V kapitole 4.3

jsou prezentovány počáteční teze výzkumu a v kapitole 5.6 jejich konfrontace s výsledky výzkumu.

Z vyhodnocení shromážděných dotazníků a z konfrontace výsledků výzkumu s jeho počátečními tezemi vyplývá, že většina formulovaných tezí byla výzkumem podpořena a lze vyvodit následující poznatky. Studenti technického zaměření, kteří se zúčastnili průzkumu a mezi nimiž je téměř 90 % mužů, nejsou ke svému mateřskému jazyku lhostejní a všímají si např. jazykových chyb ve spisovném projevu lidí ve svém okolí. Zároveň téměř všichni respondenti ovládají jeden nebo více cizích jazyků, především je to lingua franca technických oborů, tedy angličtina, o které si většina dotázaných myslí, že je dominantní v jejich oboru. Fakulty své studenty v rozvíjení jazykových dovedností podporují, dokonce je po nich požadují, čímž pomáhají studentům zvýšit jejich konkurenceschopnost na trhu práce. Protože se pohybujeme na akademické půdě, na jazykovou správnost kvalifikačních prací se převážně dbá, jak ze strany fakulty, tak ze strany studentů, ačkoli ne vždy se respondenti při hledání poučení o jazyce uchylují k relevantním lingvistickým zdrojům (velmi často hledají na internetových stránkách nelingvistického charakteru).

Podrobnější analýza výsledků výzkumu je prezentována v kapitole 5.5, výsledky jen pro FAV jsou popsány v kapitole 5.3.1 a pouze pro FEL v kapitole 5.4.1.

Na základě zjištěných výsledků bych doporučila oběma fakultám, aby své studenty motivovaly k častějšímu používání anglického jazyka, např. při psaní semestrálních či závěrečných prací, neboť je angličtina pro technické obory velmi důležitá a potřebná na pracovním trhu. Motivací by mohly být například bonusové body přičtené k celkovému hodnocení práce, jak zmínil jeden respondent z FAV.

Dle mého názoru se podařilo získat důležitá data a zajímavé výsledky ohledně jazykové situace na obou fakultách. Nepodařilo se získat dostatečný počet odpovědí z FAV (získáno bylo 36 odpovědí, plánovaných 40), přesto i z těchto dílčích výsledků si lze udělat přehled, jak situace na fakultě vypadá.

Pro doplnění výzkumu bych navrhovala předložit dotazník studentům na Fakultě strojní, která je také jednou z technických fakult ZČU v Plzni, popř. pro porovnání i jiným fakultám technického zaměření na dalších univerzitách v České republice.

7 Seznam použité literatury

ČMEJRKOVÁ, S. Postoje k jazyku: výzkum a interpretace. In: S. ČMEJRKOVÁ, J. HOFFMANOVÁ, E. HAVLOVÁ (eds.). *Užívání a prožívání jazyka: k 90. narozeninám Františka Daneše*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2010. S. 293–303. ISBN 978-80-246-1756-5.

DANEŠ, F. Dialektické tendence ve vývoji spisovných jazyků. In: *Jazyk a text I. Výbor z lingvistického díla Františka Daneše. Část 2*. Praha: Univerzita Karlova, 1999. S. 249–263. ISBN 80-85899-70-1.

KRHUTOVÁ, M. Vliv odborné angličtiny na české texty v elektrotechnickém inženýrství. In: M. KRČMOVÁ (a kol.). *Integrace v jazycích, jazyky v integraci*. Praha: Lidové noviny, 2010. S. 215 – 229. ISBN 978-80-7422-001-2.

MILROY, L., GORDON, M. *Sociolingvistika: metody a interpretace*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2012. 268 s. ISBN 978-80-246-2125-8.

PAVLÍČEK, A. *Nová média a sociální síť*. Praha: Oeconomica, 2010. 181 s. ISBN 978-80-245-1742-1.

POLÍVKOVÁ, A. K některým postojům uživatelů k jazyku. *Naše řeč*. 1992, **75**(4), s. 176–182. ISSN 0027-8203.

Výroční zpráva o činnosti Západočeské univerzity v Plzni za rok 2013. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2014. 137 s. ISBN 978-80-261-0351-6.

Internetové zdroje:

Cíle projektu. *NTIS* [online]. Západočeská univerzita v Plzni – Fakulta aplikovaných věd ©2015 [cit. 19. 03. 2015]. Dostupné z: <<http://www.ntis.zcu.cz/cs/o-nas/cile-projektu>>.

Fakulta roku. *Západočeská univerzita - Fakulta aplikovaných věd* [online]. 12. 02. 2015 [cit. 15. 03. 2015]. Dostupné z: <<http://fav.zcu.cz/media/news/index.html?file=/media/news/2015/fakulta-roku.html>>.

Nová pracovní místa i finanční podporu přináší do Plzně projekt RICE. Tisková zpráva [online]. 8. 10. 2010 [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <http://fel.zcu.cz/uredni-desky/Tiskove_zpravy/Tiskove_zpravy_2010/1647.pdf>.

O ceně. *Západočeská univerzita – Fakulta elektrotechnická* [online]. [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <http://fel.zcu.cz/about/krizik_prize/>.

Pracích / pracech – Google Fight: make this fight with Googlefight [online]. [cit. 30. 03. 2015]. Dostupný z: <<http://www.googlefight.com/index.php?word1=prac%EDch&word2=pracech>>.

Pracím / pracem – Google Fight: make this fight with Googlefight [online]. [cit. 30. 03. 2015]. Dostupný z: <<http://www.googlefight.com/index.php?word1=prac%EDm&word2=pracem>>.

Příloha Akademie LN. *Středisko vzdělávací politiky* [online]. 17. 02. 2015 [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <<http://www.strediskovzdelavacipolitiky.info/download/Uplatneni%20absolventu%20VS.%20LN%202015-02-17.pdf>>.

Úplné znění studijního a zkušebního řádu Západočeské univerzity v Plzni ze dne 10. dubna 2012 [online]. [cit. 03. 04. 2015]. Dostupný z: <<http://zeus-web.zcu.cz:7080/cgi/verso.fpl/dload/6248/Studijn%EDa%20zku%9Aebn%ED%F8%E1d.1.9.2012.pdf>>.

Výzkumné centrum RICE získalo evropský patent. *Západočeská univerzita – Tiskové zprávy 2015* [online]. 16. 02. 2015 [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <http://www.zcu.cz/media/press-release/index.html?file=/media/press-release/tiskove-zpravy/RICE_patent.html>.

Výzkumný tým katedry kybernetiky FAV získal cenu Wernera von Siemense. *Západočeská univerzita - Fakulta aplikovaných věd* [online]. [cit. 19. 03. 2015]. Dostupné z: <<http://fav.zcu.cz/prezentujeme/oceneni/siemens-simandl/>>.

Západočeská univerzita bude spolupracovat s Evropskou organizací pro jaderný výzkum CERN. Tisková zpráva [online]. 01. 11. 2013 [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <http://www.zcu.cz/media/press-release/tiskove-zpravy2013/TZ_ZCU_FEL_CERN_011113.pdf>.

Žebříček podle studentů 2011/2012. *FakultaRoku.cz* [online]. Asociace studentů a absolventů, z.s. ©2014 [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <<http://www.fakultaroku.cz/zebricky/2012/>>.

Žebříček podle studentů 2012/2013. *FakultaRoku.cz* [online]. Asociace studentů a absolventů, z.s. ©2014 [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <<http://www.fakultaroku.cz/zebricky/2013/>>.

Žebříček podle studentů 2013/2014. *FakultaRoku.cz* [online]. Asociace studentů a absolventů, z.s. ©2014 [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <<http://www.fakultaroku.cz/zebricky/2014/>>.

Žebříček podle studentů 2014/2015. *FakultaRoku.cz* [online]. Asociace studentů a absolventů, z.s. ©2014 [cit. 18. 03. 2015]. Dostupné z: <<http://www.fakultaroku.cz/zebricky/2015/>>.

8 Abstract

This thesis deals with Attitudes of Contemporary University Students of Non-Humanistic Fields of Study to Language. The field of research focuses only on students of technical faculties at the University of West Bohemia in Pilsen, namely Faculty of Applied Sciences and Faculty of Electrical Engineering, which are important educational institutions in the Czech Republic.

The goal of the thesis is to discover by research what the attitude of the students at these two mentioned faculties to the Czech language is and what position the Czech language has against other languages in this field of study.

The research method is questionnaire survey because it is the most effective method considering the research character for it enables to collect the great amount of answers in relative short time.

At last there were collected 125 questionnaires, 89 of them were from the Faculty of Electrical Engineering and 36 from the Faculty of Applied Sciences. 86.4 % respondents were male and 13.6 % female at the age of 20 to 40 years. The example of questionnaire is enclosed. All answers were evaluated in detail and the results presented.

9 Přílohy

9.1 Tabulky

Tabulka 9 – Počet respondentů v jednotlivých oborech, typech studia a fakultách

Fakulta	Typ studia	Obor	Počet odpovědí		
FAV	Bakalářské	Informatika	16		
		Kybernetika a řídicí technika	1		
		Stavitelství	1		
				Celkem 18	
	Navazující		Aplikovaná fyzika a fyzikální inženýrství	2	
			Distribuované systémy a počítačové sítě	1	
			Informační systémy	1	
			Řídicí a rozhodovací systémy	1	
			Softwarové inženýrství	3	
			Informatika (není obor)	1	
					Celkem 9
	FEL	Bakalářské	Aplikovaná elektronika	9	
			Elektrotechnika a energetika	18	
			Elektrotechnika a telekomunikace	9	
Komerční elektrotechnika			22		
Technická ekologie			7		
Elektroenergetika a informatika (neexistuje)			2		
Neuvedeno			2		
				Celkem 69	
Navazující			Dopravní inženýrství a autoelektronika	1	
			Komerční elektrotechnika	8	
			Průmyslová elektronika a elektromechanika	2	
			Technická ekologie	1	
			Telekomunikační a multimediální systémy	2	
Doktorské			Elektroenergetika	1	
	Elektronika		3		
	Elektrotechnika		2		
			Celkem 6		

9.2 Vzor dotazníku

Dotazník k diplomové práci

Vážení respondenti,

ráda bych Vás poprosila o vyplnění tohoto dotazníku, jenž je výchozím zdrojem pro mou diplomovou práci s názvem „Postoje k jazyku u současných vysokoškolských studentů nehumanitních oborů“ v rámci mého magisterského studia teorie a filozofie komunikace na FF ZČU v Plzni.

Z dotazníku bych ráda zjistila, jaký máte vztah k českému jazyku a jaké je postavení češtiny vzhledem k jiným jazykům jak v rámci výuky, tak i v praxi.

Dotazník je určen pro rodilé mluvčí českého jazyka studující bakalářské, navazující nebo doktorské studium na Fakultě aplikovaných věd (FAV) a Fakultě elektrotechnické (FEL) Západočeské univerzity v Plzni. Dotazník mohou vyplnit nejen současní studenti, ale i čerství absolventi FAV a FEL ZČU v Plzni (do jednoho roku od ukončení studia).

Dotazník je anonymní.

Děkuji Vám za vyplnění dotazníku a Vaši pomoc.

Jana Lorencová

V případě dotazů mě kontaktujte na emailu: janalor@students.zcu.cz

ZÁKLADNÍ ÚDAJE

Pohlaví (zakroužkujte): Muž Žena

Věk:

Fakulta (zakroužkujte): FAV FEL

Pozn.: Pokud studujete obě fakulty zároveň, vyplňte prosím dotazník nejprve pro jednu, poté pro druhou z fakult.

Typ studia (zakroužkujte): Bakalářské Navazující Doktorské

Pozn.: Studium, které právě studujete nebo jste jeho čerstvý(á) absolvent(ka) (pokud již dále nestudujete jiný obor na FAV či FEL).

Obor studia (uveďte prosím konkrétní obor, který studujete – ne program):

Ročník studia:

Pozn.: Kolikátým rokem studujete současný obor? Pro absolventy: ve kterém ročníku jste ukončili Vaše studium?

VÁŠ VZTAH K ČESKÉMU JAZYKU

Jaký máte vztah k ČJ jako k mateřskému jazyku?

- ČJ mi není lhostejný, všímám si jeho stavu, vývoje, způsobu užívání apod.
- ČJ mi není lhostejný, ale jeho stavu, vývoje, způsobů užívání apod. si příliš nevšímám.
- Svůj vztah k ČJ jsem vlastně nikdy podrobně nepromýšlel(a).
- Jiná odpověď:

Jaký jste měl(a) vztah k ČJ jako k vyučovanému předmětu na ZŠ/SS?

- ČJ mě vždy bavil, nedělal mi problémy.
- ČJ mě bavil, ale dělal mi problémy.
- ČJ mě nebavil, ale neměl(a) jsem s ním problémy.
- Hodiny ČJ pro mě byly utrpením.
- Jiná odpověď:

Zanechala ve Vás výuka ČJ nějaký pozitivní či negativní dopad ve vztahu k ČJ dnes?
(Pokud ano, napište prosím jaký a proč.)

Všimáte si jazykových chyb ve spisovném projevu lidí ve Vašem okolí? (Pokud ano, uveďte prosím tři nejčastější.)

JAZYKOVÁ SITUACE NA VŠ

Který jazyk je vyučovacím jazykem Vašeho oboru? (Zakroužkujte.)

Český jazyk

Anglický jazyk

Jiný:

Máte možnost studovat na Vaší fakultě odborné předměty (vztahující se k Vašemu oboru) v cizím jazyce? Pokud ano, uveďte prosím jaký předmět, v jakém jazyce a zdali jako povinný (A), povinně volitelný (B) nebo volitelný (C).

Hovoříte na komunikativní úrovni nějakým cizím jazykem? Pokud ano, uveďte prosím, kterým a zda si myslíte, že je tento jazyk dominantní v pracovní sféře oboru, který studujete. (Uveďte prosím všechny jazyky, kterými hovoříte.)

Studujete na VŠ cizí jazyk? Pokud ano, uveďte prosím, který jazyk, na jaké úrovni a zda je v rámci Vašeho oboru povinný či nikoli. (Uveďte prosím všechny jazyky, které studujete.)

KVALIFIKAČNÍ PRÁCE

V této sekci se otázky týkají Vašich seminárních/semestrálních prací, odborných publikací (u studentů doktorského studia) a závěrečných prací (bakalářských/diplomových/disertačních). Odpovídejte prosím vždy na ten druh práce (BP/DP/disertační), který odpovídá aktuálnímu stupni Vašeho studia (studenti bakalářského studia popisují bakalářskou práci, studenti navazujícího studia diplomovou práci apod.)

Máte možnost vybrat si jazyk seminárních/semestrálních prací?

- Ano, mám možnost zvolit si mezi českým a cizím jazykem.
- Ne, práce musí být psané v českém jazyce.
- Ne, práce musí být psané v anglickém jazyce.
- Ne, práce musí být psané v německém jazyce.
- Nevím, práce píše v českém jazyce, protože je to tak obvyklé.
- Jiná odpověď:

Pokud máte možnost vybrat si jazyk seminárních/semestrálních prací, mezi kterými jazyky můžete volit? Vybral(a) byste si cizí jazyk? Proč ano/ne? Který?

Otázka pro studenty doktorského studia: Máte možnost vybrat si jazyk odborných publikací? Pokud ne, ve kterém jazyce musí být práce napsané? Pokud ano, které jazyky máte na výběr? Který jazyk volíte a proč?

Máte možnost vybrat si jazyk závěrečné práce (bakalářské/diplomové/disertační)?

- Ano, mohu volit mezi českým a cizím jazykem.
- Ne, práce musí být psána v českém jazyce.
- Ne, práce musí být psána v anglickém jazyce.
- Ne, práce musí být psána v německém jazyce.
- Nevím, práci píše/budu psát v českém jazyce, protože je to tak obvyklé.
- Jiná odpověď:

Pokud máte možnost vybrat si jazyk závěrečných prací (BP/DP/disertační), mezi kterými jazyky můžete volit? Vybral(a) jste/byste si cizí jazyk? Proč ano/ne? Který?

Je vyžadována jazyková správnost (gramatická, stylistická správnost) česky psaných kvalifikačních prací?

- Ano, u seminárních/semestrálních prací i závěrečných prací (BP/DP/disertační).
- Ano, jen u seminárních/semestrálních prací.
- Ano, jen u závěrečných prací (BP/DP/disertační).
- Ne, jazyková správnost se nevyžaduje.

Pokud je vyžadována jazyková správnost česky psaných kvalifikačních prací, přihlíží se k chybám při klasifikaci?

- Ano, u seminárních/semestrálních prací i závěrečných prací (BP/DP/disertační).
- Ano, jen u seminárních/semestrálních prací.
- Ano, jen u závěrečných prací (BP/DP/disertační).
- Ne, jazykové chyby klasifikaci nijak neovlivňují.

Vytýkají jazykové chyby u česky psaných kvalifikačních prací sami vyučující? Pokud ano, u kterých prací (semestrální, závěrečné), ve kterých předmětech a kteří vyučující?

Dbáte sami na jazykovou správnost česky psaných kvalifikačních prací?

- Ne, nedbám na ni ani u seminárních/semestrálních prací, ani u závěrečné práce.
- Ano, dbám, ale pouze u seminárních/semestrálních prací.
- Ano, dbám, ale pouze u závěrečné práce (BP/DP/disertační).
- Ano, dbám, u jakékoli práce.
- Jiná odpověď:

Pokud dbáte sami na jazykovou správnost česky psaných kvalifikačních prací, jak je po jazykové stránce kontrolujete? Napište prosím zvlášť pro semestrální a závěrečné práce, zda si je kontrolujete sami, profesionálně (jak konkrétně), od známých (laiků nebo studentů FPE, učitelů ČJ) apod.

Pokud si kvalifikační práce kontrolujete sami, uveďte prosím, podle čeho je kontrolujete. Napište prosím, kde hledáte zdroje poučení o jazyce a které používáte?